

Acésta fóia ese
cate 3 cóle pe luna
si costa 2 fiorini v. a.
pentru membrii aso-
ciatiunei, éra pentru
nemembrii 3 fr.
Pentru strainatate
10 franci cu porto
postei.

TRANSILVANI'A.

Fóia Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana
si cultur'a poporului romanu.

Abonamentul se
face numai pe cate
1 anu intregu.
Se abonéza la Comi-
tetulu asociatiunei in
Sibiiu, séu prin posta
séu prin domni co-
lectorii.

Nr. 7.

Brasiovu 1. Aprile 1871.

Anulu IV.

Sumariu. Momente d'in istori'a fanariotiloru. (Continuare.) — Éra si despre conscriptiunea poporului facuta cu terminulu de 31. Dec. 1869. — Colectiune de diplome istorice transilvane. (Continuare.) — D'in pomelniculu martiriloru romani dela an. 184^{8/9}. (Continuare.) — Protocólele sied. a comit. — Raportu despre arangiarea bibliotecei. — Publicarea baniloru incursi.

Momente d'in istori'a fanariotiloru.

(Continuare.)

In Iuliu alu a. tr. noi amu scosu in Nr. 13 alu acestei foi óresi-care paralele, atátu d'in istori'a Romei vechi, càtu si d'in a Romei noua, politice si ecle-siastice. D'in acelea s'a vediutu, cà d'in tempulu a-punerei imperiului apusenu, dela anulu 491, adeca de candu coruptiunea mergea si in imperiulu resaritenu crescundu neincetatu, in cursu de 5 $\frac{1}{2}$ seculi pe tro-nulu imperatescu d'in Constantinopole au statu 46 imperatori, d'intre carii optu insi fusera omoriti asia dîcundu pe tron, éra 15 insi detronati, luati pe fuga, essilati, éra un'a imperatésa, adevărata furia d'in iadu, scóse ea insasi ochii fiului seu, pentrucá se póta domni singura, éra nu acesta. Totu in acei cinci se-culi, d'intre patriarhii constantinopolitani 1 fu assa-sinatu, éra 31 detronati si in parte essilati. Asia d'in 55 imperati si patriarhi ucisi séu detronati in cursu de 550 de ani, se vinu câte 10 pe câte 100 de ani si câte 1 la fiacare 10 ani.

Ce e dreptu, cà in acelasi periodu de tempu in Rom'a vechia inca fusera assassinati siepte (7) papi, 1 orbitu, unuia i se taià limb'a d'in gura si 12 insi fusera detronati si luati la fuga. Dara déca si ita-lianii in acelea tempuri se portá asia, in càtu chris-tianismulu loru ajunsese a fi un'a adevărata satira, apoi diu istori'a neci pe ei nu 'ia crutiatu intru ni-micu, ci a interatu óresi-cumu pe fiacare generatiune dupa cumu au meritatu portarile ei. D'in nenum-e-rate probe istorice pentru profund'a cadere a italia-niloru fia-ne permisu a reproduce aici dupa Gibbon numai adevărinti'a unui episcopu catholicu, anume Luitprandus, carele serie: „Quos (Romanos) nos, Lon-gobardi scilicet, Saxones, Franci, Lotharingi, Baiuarii, Svevi, Burgundiones, tanto dedignamur, ut inimicos nostros commoti, nihil aliud contumeliarum, nisi Ro-manos dicamus; hoc solo, id est Romanorum no-mine, quicquid ignobilitatis, quicquid timiditatis, quic-quid avaritiae, quicquid luxuriae, quicquid mendacii, imo quicquid vitiorum est, comprehendentes (Luit-prand in Legat. Scriptorum Ital. tomo II. parte 1 pag. 481). La acestea Gibbon adaoge dela sine dî-cundu: „Minos voindu a pedepsi peccatele lui Cato, ori ale lui Cicero, ar fi trebuitu se le inpuna obli-

gatiunea de a citi acestu passagiu in tóte dílele. (Edw. Gibbon tom. II. cap. XIX. ad an. 752.)

Ei, bine, de acestea documente istorice despre miserabilitatea si infamiile aristocratiei profane si ecle-siastice d'in Constantinopole se potú produce chiaru d'in scriptorii bisantini cu tomurile.

Asia dara pre candu domnea Longobardii si alte popóra nemtiesci in Itali'a si in Galli'a, numele de romanu ajunsese a fi chiaru in acelea tieri, chiaru in primul leganu alu romanismului, in Itali'a, nume de bajocura, de rusíne, de infamia!

Pe tempulu cruciatelor, adeca dela a. 1100 in-cóce, grecii d'in Constantinopole cadiusera, déca se póte, si mai afundu decâtu romanii. Dela 1204 in-aínte imperiului bisantinu cadiu pe man'a Latiniloru, cumu dicemu noi, cà-ci cavalerii apuseni, carii au luat la fuga pe aristocratii greci d'in Constantino-pole, au fostu d'in Franci'a. De atunci inainte, multi greci, pentru cá se scape de apuseni, trecura la legea mohamedana, éra altii se amestecara cu mohamedanii d'in Asi'a inca si prin casatorii.

Celu d'intaiu d'intre imperatorii grecesci a fostu Theodoros Laskaris, carele pe fica-sa Mari'a o a incredintiatu (logoditu) cu principele turcomanu Holaku, éra apoi stricandu cu acesta, o a marítatu dupa fratele si successorulu aceluia, anume Abaka-Chan.*) Mai tardiu imperatulu Andronikos fiulu, a datu de socia pe un'a princepsa greca sultanului Urchanu, cu carele se avea fórté bene si care a fostu fiulu lui Osmanu, fundatoriulu imperiului tur-cescu. Pe la an. 134^{5/6} imperatés'a An'a, mam'a junelui imperatu Joannes Palaeologos si nou'a imperatesa Irin'a, socia lui Cantacuzenos, carele d'in mare Domesticos inca ajunsese prin intrigele sale la tron, se intrecea care de care se si marite pe ficele loru dupa sultanulu Urchanu. In adevéru cà Cantacuzenos in a. 1368 isi marità pe un'a d'in cele trei fice a le sale dupa Urchanu. Ospetiulu pom-posu se tienu pe campi'a cetatei Selymbria. Acésta casatoria a fostu cu atátu mai coperita de infamia

*) Vedi Jos. v. Hammer-Purgstall Geschichte des Osma-nischen Reiches Lib. I., casulu descrisu asia, precumu ilu aflá elu la istoriografulu grecu Pachimeres L. III. pentru epoc'a d'in-tre a. 1259 si 1268.

pentru tronul și pentru aristocrația grecă, cu atât că turculul Urhanu era pe atunci tocma de șisiedeci de ani, și cu atât că Imperatul grecescu dădea lui pe fa-șă numai de frică, că se nu 'io rapesca cela cu armele.*) De aci încolo cea mai mare parte a oligarchiei bisantine grecesci a continuat a face cauza comună cu turcii, dela cari cerea ajutoriu în contra bulgarilor, serbilor, daco-romanilor și în contra venetianilor, era acela ajutoriu ilu cumpără cându cu ținuturi și provincii rupte d'în corpul imperiului, cându cu aur, cându cu corpul ficeloru și sororilor proprie, pe care le infundă în haremurile turcilor fruntasi, sultani, sheichi, veziri, pasi. Se observamă foarte bene, că fanariotii maritându-și femeile lor după mohamedani, calcă în pitiore toties quoties legea evangelică a monogamiei și adoptă poligamia întru întielesu curat turcescu, pentru că neci unu turcu nu se oblega către greci, că va vietui numai cu socia creștină și adăca numai cu una, ci turcii își luă ori-câte femei voia ei, prin urmare concitiile de greci era degradate în haremele turcesci de concubine (tiitorie), prin urmare parentii lor, cari le marită după turci, după canonele christiane trebuia se cada sub cea mai grea pedeapsă. Inse neci vorba de asia ceva. Regis ad exemplum etc. Era clerulu înca era decadiutu atât de înfricosiatu, în câtu pentru lumea totă n'ar fi cutezatu a mai calca vreuna-data pe urmele marelui Vasilie, a le lui Ioanu gura-de-auru etc. Acelasi cleru inse muștră pe lume pentru casatori'a aduoa, era a trei'a și a patr'a o condamnă; d'în contra la introducerea poligamiei și a concubinatuului în modulu susu aratatu, nu avea curagiulu se-și ridice neci macaru degetulu celu micu. Vedi asia ceva însemna a stracura ținutariulu și a înghiti camil'a. D'în toate inse te pune la straina mirare agerulu contrastu care se manifesta în caracterulu bisantinilor și carele este una adevărată ereditate orientală. Cea mai fanatică religiozitate alaturea cu celu mai scârbosu desfrun și corupțiune; cea mai furioasă ură asupra celor de alte confesiuni cristiane, și cea mai gretioasă umilire și avilire fatia cu religiu-neă lui Mohamedu.

După alungarea latinilor în an. 1261, era mai alesu după mórtea imperatului Michailu (VIII), Palaeologos (1282), sub fiulu seu Andronicu II. imperiulu bisantinu cadid în fapta sub protecțiunea mohamedanilor, de care neci că mai scapă. De aci încolo turcii subjugara successive mai toate provinciile imperiului, până ce în alu cincispredecelea seculu, pe cându veni la tronul nefericitulu Constantinu XI, teritoriulu imperiului bisantin se marginise numai la capitala și la câteva comune rurale, seu cumu amu dice, la unu singuru districtu. În Februarie 1451 faimosulu tiranu Mohamedu II. fiulu lui Murad II. nascutu d'în una sclavă, succede tata-seu la tronul în

etate numai de 21 de ani, adăca pre cându furiile tineretieloru facu pe omu mai întreprindietoriu și mai cutediatoriu. N'a trecut unu anu și grecii s'au potutu convinge pe deplin, că Mohamed e determinatu a cuceri Constantinopolea cu ori ce pretiu și a nimici ori-ce urme de independentia națională și politică, d'în câtă le mai remasese lor. Cu toate acestea se nu creda cineva, că aristocrația greacă se ocupă seriosu de sörtea imperiului și chiaru de venitoriulu seu, ci în locu de acesta ea și calugarimea sfășieta cumplitu în partite confessionale, se certă, se afurisea și se batea că orbii pentru Henotikon și pentru un'a multime de alte lucruri theologice, pe care neci până în dio'a de astadi nu le întielege nimeni pe lume și neci că le va întielege cineva în veci'a veciloru, pentru că neci n'are ce se întielege d'în ele. Numai nefericitulu imperat Constantinu și înca câțiva pușini mai nobili de sufletu și mai departe vedietori rogă pe greci dă și nörte, că pentru Ddieu se lase certele religiöse și urele d'între ei, și se vedea cumu se scape de jugulu unui tiranu barbaru. Pe atunci imperiulu bisantin nu mai era în stare se ținea neci diece mii de ostasi regulați. Ori-cine putea se vedea, că un'a mană de ómeni nu va fi în stare de a se apara de 250 mii turci, că-ci armat'a lui Mohamed II-lea la acestu numeru ajunsese. Indesiertu imperatulu și partisanii sei insistea că se cêra ajutoriu dela apuseni, că-ci grecii strigă: „Ne facemă mai bene turci, decâtu se ne impacamă cu apusenii și se le ceremă ajutoriulu lor.“ Marele navarchu (admiralu) Lucas Notaras, pe atunci celu mai potente aristocratu în Constantinopole, inse omu plinu de ură și fanatismu orbu, dechiară pe fatia, că mai voiesce că se domnesca în capitala turbanulu turcescu, decâtu se mai vedea vreuna pelaria apusene în trens'a. Patriarchulu Genadie înca era cu totul în contra impacării cu apusenii, d'în care cauza imperatulu ilu essilase în monastirea Pantocrator. Istoriografulu grecu Phrantse, pe atunci protovestiariu imperatescu, arata că pre cându se începù bombardarea cetatei prin turci, grecii armați în cetate era numai patru mii nouă sute treideci și șapte. La acestia se mai adaosera două mii de straini, chiamați de imperatulu și comandați de Joanes Longus Giustiniani, apoi trei până în cinci sute de italieni d'în republic'a Genuiei. Aristocrația și calugarimea nu putea se suferi neci atât ajutoriu strainu, pentru că orbiti cu totul de fanatismulu religiosu și de cea mai gretioasă superstițiune trecuta în caracterulu lor că la toate popórale molește și desfrunate, credea tare și virtosu, că Ddieu și Panagi'a va face nesmentitu și neaparat cele mai mari minuni în favórea greciloru, în câtu turcii se voru spaimanta și voru fugi până în fundulu Asiei. Istoriografulu Dukas scrie, că una calugaritia de infuriata ce era asupra italianiloru, pentru că se făca acestora mană, esí d'în monastire și intrandu într'unu harem, se făcù turcoica. Mai multi aristocrati și anume Notaras, ținea corespundentia regulata cu

*) Totu Hammer, după scriptorii bisantini Nicephorus Gregoras Libr. XVI. et Cantacuzenos L. IV. Cap. 4.

pasii turcesci, de aceea Giustiniani a sî numitu pe Notaras in presentia imperatului „tradatoriu.“ Duoi ieromonachi dîn cei mai de frunte, anume Manuilu Giagari sî Neophitos venitu dîn Rhodos, fusesera insarcinati de imperatulu sî de ministrii, pentrucă se puna la cale cātu mai curend'a reparatura a muriloru sî a bastileloru cetatei; acei talchari sî tradatori inse in locu de a implini porunc'a cu scumpatate, amblara tandalindu, ascusera banii statului, éra anume sieptedieci de mii de galbini îi ingropara in pamentu, pe carii apoi turcii dupa ocuparea Constantinopolei aflandu'i îi desgropara.

Éca, acésta fusese aristocrati'a bisantina pâna in an. 1453. Semena fórte, cã sultanulu Mohamedu II. cunoscea prea bene pe boierii greciloru, pentrucă acelu tiranu indata dupa ce se asiediã in capitala, chiamandu la sine pe Notaras, dupa unele cuvente mustratórie, incepù a'lu consolá, îi daru cãte una miie asprii pentru fiacare membru alu familiei sale, îi promise cã'lu va reasiedia in functiunile pe care le avuse, dupa aceea îi cerù una lista de toti demnitarii curtei sî de functionarii imperiului, cãti avuse Constantinu XI. Se intielege cã numerulu functionariloru fusese mare. Mai multi dîn ei scapasera de mórte sêu de sclavia pe cãteva corabii, care la Itali'a, care in tierile romanesci; cei mai multi inse cadiusera in captivitatea turciloru. A duo'a dí, adeca in 30. Maiu, tiranulu Mohamedu inbetanduse la unu ospetiu, trimite pe carnefici la Notaras, cã se'lu aduca inpreuna cu fiii lui; pe fiiu-seu de patrusprediece ani ilu luã pentru haremulu seu celu spurcatu, la ceilalti prunci li se taiara capetele, dupa aceea taiara sî pe alu tatãlui loru, éra cadavrele se aruncara neingropate. Capetele acéstei familii fusera spalate de sange sî puse pe mész'a tiranului intre pachara cã ornamentu. Numai soci'a lni Notaras, care fusese una femeia dîn cele mai virtuóse, morí mórte firésca, inse in captivitate la unu satu, unde fusese dusa de turci. In dílele urmatórie Mohamed dede porunci aspre, cã se caute sî se aduca inaintea sa pre toti „Archontii greciloru,“ adeca pe toti frantasii sêu aristocratii, patricii, oligarchii, sêu di-le cumu vei voi, cãti voru fi apucatu in captivitatea turciloru, pentrucă voiesce se'i reasiedie in functiunile sî in rangurile loru. Ii adusera. Turcii carii îi avea prinsi cã sclavi ai loru, fusera desdanati de tiranu cu cãte un'a miie asprii de unu capu de archonte, pentrucă la toti li se taiara capetele.

Puçinu dupa aceea Mohamed demandà cã se'i aduca dîn tóte tierile sî tienuturile murari sî calce de ajunsu, pentrucă se repareze murii Constantinopolei, éra dela Trapezuntu, Sinope sî Asprocastron constrinse pe vreo cinci mii de familii sub pedépsa de mórte, cã se se stramute la Constantinopole in forma de colonii in loculu celoru fugiti. Una publicatiune a sultanului tienea, sî ascurá pe grecii cei fugiti, cã toti cãti voru fi in stare de a documenta nobilitatea loru cu diplome, pâna la dío'a de St. Petru se se reintórca in patri'a lorn, cã-ce sub domni'a tur-

césca le va merge multu mai bene, decâtu sub cea crestinésca. Care cumu s'a insielatu de promissiunile mintiunóse ale tiranului sî a venitu a casa, a platit'o cu viétia, pentrucă sî acestora li s'au taiatu capetele. In urmatorii siepte ani, in carii tiranulu a supusu sî pe acea parte a Greciei, care era domnita de cei duoi frati ai nefericitului Constantinu XI., anume Demetrios sî Thomas, s'au mai omoritu alte cãteva mii de nobili greci. Dara ce e dreptu, cã multi dîn acei archonti sî despoti sêu principi greci tractá pe poporu in modu totu asiá de barbaru, cã sî turcii. Inse Thomas, adeca alu treilea frate alu lui Constantinu, intrecea pe toti ceilalti aristocrati greci in brutalitate, tirania, rapacitate sî perfidia spurcata, in care tóte, elu rivalisá cu sultanulu Mohamedu II.; fãra cã se aiba sî mentea cea agera a aceluia. Acelu tiranu Thomas pentrucă se póta rapi Achai'a sî Glarenti'a dela unu consanguenu ala seu, ilu insielà pe acesta cã se mérga pâna la cetatea Patras, unde apoi ilu aruncà inpreuna cu fiii lui in carcere si îi ucise prin mórtea cea mai fiorósa, prin fóme, éra pe generele principelui de Achaia prindiendu'lu, îi taià manile, nasulu sî urechile, apoi îi scóse sî ochii. Asiá facù Thomas sî cu Theodoros Bokali, unulu dîn cei mai de frunte proprietari dîn Peloponesu, ilu spolià de tóta averea, apoi îi scóse sî ochii. Manuilu Cantacuzinu a scapatu de aceeași sórte numai cã prin urechile acului. Acelasi Thomas a pusu in viétia sa sume de juramente sî anume unulu la Sparta sub liturgía, in presentia mitropolitului, cãtra frate-seu Demetrios, a carui viétia inca nu era sigura de elu; le-a calcatu inse pe tóte, fãra cea mai mica mustrare de cugetu. De altu-mentrea parol'a data sî juramentulu la greci in tempurile dîn urma ale imperiului perdusera ori-ce valóre in cercurile mai inalte ale societatei. De aici apoi apusenii o luara cã de una maxima, cã se díca: Graeca fides nulla fides. Intr'aceea pe atunci neci apusenii nu era cu multu mai buni, neci chiaru in punctulu acesta.

Dîn sec. elu 13-lea se asiediase una ramura de imperiu grecescu sî la Trapezuntu (Trapezus, Trebisonda). Celu dîn urma imperatu dela Trapezuntu, anume Davidu, fu adusu cu tóta famili'a sa la Constantinopole, unde sub unu pretestu prea de nimicu fu taiatu elu, siepte fii ai sei, frate seu Alexie sî unu nepotu alu seu, éra pe fiic'a lui David anume An'a o aruncara in harem, nu inse cã socia, ci cã sclava a sultanului.

Destulu atàta, cã Mohamed II. pâna unde numai potù ajunge sabi'a lui cea recurbata, micsiorà numerulu aristocratiloru greci cu multe mii de capete, sî asia tirani'a sî perfidia loru fu pedepsita infricosiatu prin tirani'a sî perfidia turcésca. Intr'aceea ómeni ambitiosi, rapaci, insetati de gloria desierta, au fostu de candu lumea sî pe semne cã voru mai fi totu-deauna. Cu atàtu mai multu s'a intemplatu acésta la grecii subjugati de turci. Lasamu cã in cursulu tempuriloru multi greci frantasi s'au turcitu; lasamu

că multe familii fruntasie rămase creștine, se degradaseră pe sine atât de profund, în cătu ele se tie-neă onorate și fericite, decât ficele lor cele mai frumose era primite în haremulu sultanilor, seu în ale altor turci de pozițiune înaltă, dara apoi acelea avuții colossali, rapite dela toate poporale și acumulate în Constantinopole, acea pompa orientale ce desfășura sultanulu și curtea lui, și în fine desfrenările continuate cu raffinementu diabolicu, atragea pe multi creștini și îi facea că se între în sierbitiu turcescu chiaru cu pericolulu vietiei lor, care în adevăru se și periclită foarte desu. Asia se întimplă, că d'în resturile aristocrației vechi și d'în alți oameni noi, nu numai greci, ci și italieni greciți, mai alesu dela Veneția și Genua, locuitori în Galata, în Sinope, în Peloponesu și în mai multe insule, successive se formă una alta clasă de aristocrația, care în timpurile noastre e cunoscută sub nume de fanarioti. Una d'în maximele de statu a le sultanilor era, că ori-ce grecu s'ar aventura înainte pe terenulu politicu și ar ajunge la ôresi-care vedea și influența politică, se și perdia capulu. În acestu modu pre cătu de simplu, pe atâtă și de barbaru credea sultanii, că voru rămănea scutiți de raffinatale intrige ale aristocrației grecesce, de care n'au rămasu aparatu nici-unulu d'între imperatorii creștini. Una alta ramură de aristocrația grecesca ce nu se ocupă cu politică, ci și alesese partea cea mai bună, adică funcțiuni administrative și finantiale, se dezvoltă și înainte cu pericolu mai puțin. Inse această clasă de oameni e cunoscută sub nume de primati seu „Chodjabaschi,” numiți în băjocura și turci botezați. A treia clasă de aristocrația fanariotică se afla în clerulu înaltu alu grecilor.

Cu acestea trei clase de aristocrația fanariotică au avutu a face nu numai poporulu grecescu, ci și poporulu românesc, era anume acesta nu numai în cursu de aproape 120 de ani, pre cătu tempu principalele romanesce au avutu domni greci d'în Fanaru, ci și multu mai înainte, adică dela caderea Constantinopolei în mâinile turcilor, pentru că de atunci au venit succesive în acestea țeri multime mare de familii scapate de iataganu. Ba sunt destule urme istorice, după care mergându, trebuie se sustinemu, că și înainte de an. 1453, adică încependu tocmă dela imperatulu Constantinu m., aristocrația, și cea profană, și cea eclesiastică d'în Constantinopole a essercitatu iniriurintia mare asupra poporulu românescu preste totu, d'în care cauză s'au și escatu destule certe și guere foarte sângeroase între greci și romani. Cu alte cuvinte: boierimea românească și archontii greci au statu totu-deauna în relațiuni strinse unii cu alții, afara numai de acelu periodu istoricu, întru care românii și bulgarii s'au vedutu constrinși a se confedera între sine și a se înarma de ună parte asupra rapacității bisantine, era de altă în contra invasiunilor și brutalităților unguresci și polonesci.

D'în acestea urmăze de sine, că se cunoscemu necesitatea de a ne ocupa nu numai cu istoria bi-

santina în genere, ci și în specie cu istoria aristocrației bisantine seu fanariotice, adoperandune a strabate în spiritulu ei și în toate ramurile activității aceleia.

(Va urma.)

Êrasi despre conscripțiunea poporulu făcută cu terminulu de 31. Decembre 1869.

În Nrii 12 și 33 ai „Transilvaniei” d'în an. tr. 1870 s'au publicatu mai multe cifre statistice oficiale adunate prin catagrafia d'în 31. Dec. 1869, și anume în Nr. 12 d'în asia numită Cislaitani'a, adică d'în țerile germane și slave, slavo-italiane ale imperiului austriacu și d'în Bucovina, era în Nr. 13 s'a scos numerulu locuitorilor Ungariei, Transilvaniei, Croației și Slavoniei, cumu și alu Confiniului militariu, atât în cifre generale, cătu și după secse, asia precumu l'a subternutu ministrulu Gorové în raportulu seu d'în 24. Maiu alu aceluasi anu către monarchu. Cu aceeași ocaziune s'au datu și ôresi-care explicațiuni statistice, scose atât d'în raportulu aceluasi ministru, cătu și d'în alte fântani. De atunci încôce, pre candu direcțiunea statistică lucră mai departe întru grupparea cifrelor, se află cu cale, că gubernulu ungurescu se imite și elu esemplulu altor gubernu și se și publice studiulu seu statisticu în forma de carte, seu în brosiure, precumu în alte staturi înaintate se face de multe dieci de ani. Statisticii unguresci în cursu de unu anu scôseră una brosiurică, în care pre langă explicațiunile necesare se coprindu mai multe gruppe de cifre principale, de asta-data inse numai d'în Ungaria și d'în Transilvania, era Croația, Slavonia și Confiniulu militariu au se urmeze după acesta.

Sciti că rubrică nationalităților a lipsitu cu totulu d'în conscripțiune, și că locuitorii fuseră specificați numai după confesiunile lor religioase.

D'în acestea cifre statistice, inse cumu amu dîce confesionali, în Ungaria nu se pôte combina mai nimicu la cifrele specifice ale nationalităților. În Ungaria magiarii, slavii, chiaru și nemții sunt desbi-nati după confesiuni celu puțin în câte trei parti, adică d'în aceleasi nationalități sunt și catholici, și calvini, și luterani. De confesiunea greco-resarităna anatolică se tienu nu numai serbii mai totu, afara de asia numită Schaketi, cari sunt r. catholici, ci și mare parte de romani; era greco-catholici sunt ruthenii seu rusinii (rusnegii) și ună alta parte de romani. Cumu se'i alegi pe acestia unii de către alții după nationalitate? Mai adaoge, că de câțiva ani încôce multime de nemți și jidovi, pentru că se placă aristocrației magiare și se se pôte bucura de grația ei, renegându și numele vechiu, adoptara altele magiare, precumu în această vanitate și nebunia au cădiutu până la a. 1848 multi și d'în romani, carora la era rusine de tata-seu și de mama sa, de consangeni și

de întreg'a națiune, că și cumu acésta ar fi venit aici cu corturile d'in Indi'a, éra nu cu armele împunute și cu antic'a cultura română pe pământul Daciei, pe care-l apara și astăzi în număr preste un'a sută de mii români înrolați atât sub standardul negru-gălbui că ostasi imperatoresci, cât și sub tricolora Ungariei că garda mobilă.

În Transilvania este mai ușor a defini naționalitatea după confesiuni, cu singură excepție a romano-catholicilor. Aici adică toți cei de confesiunile greco-orientale ortodoxă și greco-orientală catholică (unită) sunt români (cu singură excepție de câteva mii de țigani, cari se împart în totu felul de confesiuni, după cum le este lor mai îndemână...). Calvinii (elvetieni) și unitarianii sunt toți magiari. Lutheranii (evangelicii augustani) sunt toți sași, afara numai de vreo 20 de mii luterani, cari sunt magiari. Numai romano-catholicii sunt magiari, germani, italieni, slavi-bohemi (veniți în țară succesive și asediați pe ici pe colea) și țigani, adică totu felul de sementii. Cei de legea mozaică sunt numai jidovi, pentru că se pare că sub rubrică „alti necreștini,” se înțeleg secuii sabbatari d'in scaunul Murasilui, cu toate că de aceia trebuie se fie mai mulți, dară îi voru fi conșcris la vreun'a altă concesiune înadinsu.

Nu se cuvine a uita, că români mai sunt, și încă mulți, în Confiniul militar d'in Banat spre Dunare, și în Bucovina. Asia luându'si cineva ostentă de a'i numera pre toți cu grija și sinceritate, apoi totu va afla cifră cunoscută de trei milioane și mai bine.

Se mai învetiamu încă ceva d'in datele statistice publicate de ministerul unguresc, adică starea culturii, care în țările numite ale coronei ungurești atâtă este de desperată, în cât însuși „Pesti Napló,” care că organu alu ministerului, era până aci foarte optimist, vedindu aceste cifre, s'a înfiorat d'inaintea semnificației lor, și cu totu dreptul. Etale.

În Ungaria propria d'in 11,117,623 suflete știu citi și scrie numai: 2,020,590 bărbați și 1,285,400 femei; éra numai a citi: 383,950 bărbați și 811,499 femei. Nu știu nimicu, adică nici citi nici scrie: 3,094,891 bărbați și 3,521,293 femei; adică 6,616,184 suflete d'in Ungaria propria nu știu carte de locu.

Acestea proporțiuni în Transilvania sunt și mai întristătoare, pentru că în acésta țară asia precum este ea redusă la un'a populație numai de 2,101,727 suflete*), știu citi și scrie numai: 191,345 bărbați și 96,140 femei, éra numai citi 33,938 bărbați și 53,372 femei. Prin urmare în Transilvania nu știu carte de locu 825,862 bărbați și 901,070 femei, sau cu totul

*) Cele 4 municipia rupte în an. 1861 dela Transilvania prin maiestria diplomatică, adică Zarandu, Crasn'a, Solnocu, districtul Cetatei-de-petra, avea în 1869 locuitori 252,161, adică preste $\frac{1}{4}$ de milionu, d'in cari $\frac{3}{4}$ sunt români, înse până în zilele noastre foarte lipsiti de mijloc de cultivare și anume în două comitate tractati în modu prea vitregu.

d'in amândou sexele nu știu carte 1 milionu 726,932 de persoane.

În alte țări care se numesc și sunt în adevăr cultivate, proporțiunea este tocmai inversă, adică în acele țări știu carte pe atât, pe cât nu știu la noi, și sunt nesciutori numai atâtă, sau încă și mai puțin decât sunt la noi aceia, cari au învetiatu ceva carte.

Aici se cuvine se mai însemnamu încă unu lucru trist. Între acei locuitori ardeleni, cari știu ceva carte, cel puțin $\frac{1}{3}$ parte d'in ei au se mulțimescă pentru acea știință, bătiului de corporal. Cu acésta voim se dicem, că deca nu s'ar fi apucat „Nemtiul” în zilele Mariei Teresiei și în a le imperatului Iosif II., că în comunele celor cinci regimente confinare se făca romanilor și secuilor școlă și se'i mane de frică la școlă, astăzi nici atâtă nu ai afla, cari se știa ceva carte, pentru că de altă parte, aristocrația (boierimea) țerei s'a opus totu-deaun'a d'in respoteri la înființarea de școle în partea cea mai mare a țerei, pe unde a domnit ea, éra patricianii sasilor încă au imitat în mai multe ținuturi pe boieri; de aici vine, că mai ales sasimea d'între riurile Oltu și Târnave nu este cu nimicu mai cultivată decât romanimea și secuimea, și asia toate trei elementele se afla în stare primitivă; éra ceea ce face culmea reului este, că poporul nu simte nici-decuma necesitatea școlii, ba d'in contra, în multe părți a le țerei o ține de un'a adevărată calamitate, și face totu ce poate, pentru că se scape de ea. Se recunoștemu cu toții, că în mai multe comune acésta stare de barbarie se poate escusa cu sarcă cea mare a locuitorilor împiați și maltratați, éra în altele cu desbinarea, și națională, și confesională, adică pe unde comunele de și mici, sunt compuse d'in români, unguri și sași, apoi desbinate în câte trei, patru, încă și cinci confesiuni, adică în români uniți și neuniți, magiari catholici și calvini, sau încă și unitari. În foarte multe comune înse aceste desculări nu au nici-decuma locu, și școlă totu lipsesce. Sunt ani douăzeci, de când, se marturisim în cugetu curat, guvernele care 'și urmăru după tempu, deca și n'au stat cu totu-adensul pentru înființarea de școle, dară cel puțin nu au împedat pe nimeni, pe nici-una confesiune dela înființarea de școle.*). Mai mult: în urmărea faimosului concordat d'in 1855 confesiunile au castigat dreptu intensu de a'si fonda ori-câte școle aru fi voit ele. Și ce s'a făcut în acești 15 ani pe terenul instrucției publice? Cifrele statistice mai sus citate ne dau unu răspuns foarte rusinătoriu, pentru că d'inaintea acelor cifre cade ori-ce masă. Nu'si

*) Nu înțelegem aici pe consiliarii de instrucție publice, d'între cari dn. P. Vasiciu ocupă cu totu dreptul locul întâi, că unul adică, carele ne cumu se împedă, dară si-a sacrificat cea mai bună parte a vieții sale de barbatu, sănătatea și liniștea pentru înființarea de școle.

pregete cineva a subtrage d'in cîr'a totale a celoru carii sciá ceva carte pàna in 31. Dec. 1869, pre toti aceia, carii locuescu pe la orasie, unde au si invetiatiu carte, pe toti satenii càti au inceputu se invetie totu la orasie, apoi pre toti càti apucaseru a invetia pàna la 1848 in scólele celoru cinci regimente, atunci va vedea cu spaima si umilire miculu numeru alu aceloru teneri, carii voru fi invetiatiu carte in scólele populare fundate dela 1850 si respective dela 1855 încóce.

Si ce vi se pare Dv. onorabili lectori, óre articulu ungurescu XXXVIII. d'in 1868 ne va inmultí scólele, va inainta instructiunea publica si cultur'a? Asia ar fi se fia, pentrucà acelu articlu coprinde multe lucruri bune. Atàta numai, cà elu se póte asemena prea bene cu unu caroiu, la care sunt injugate séu inhamate càte 4—5 parechi de vite, si de inainte, si de inapoi, éra mánatorii mana, fia-care in directiunea ce le place loru. Asia carulu cauta se stea pe locu. Statulu si biserica, natiunea domnitoria si natiunile domnite, fia-care se uita cu ochi de lupu un'a la alt'a. Transilvani'a remane totu Briareulu celu legatu cu lantiuri cumplite de muntii sei. Intre asemeni inpregiurari si conjuncturi inca si cei mai tari in credinti'a venitoriului cadu in tentatiune de a despera, si au se'si reculega tóte poterile spiritului, pentrucà se'si sustiena curagiulu de a lucra si mai de parte pentru acésta tíera de trei-ori nefericita.

D'in tóte scirile, atàtu oficiali, càtu si pource dela barbati onorabili, pe carii dore de sórtea patriei, a natiunei si preste totu a poporului, se póte trage cu mare probabilitate conclusiunea, cà d'in scólele càte figuréza pe charthia cá infientiate, cu doctentii loru functionandu, abia $\frac{1}{3}$ parte merita numele de scóle, éra alte $\frac{2}{3}$ nu merita si n'au meritatu neci-un'a data acelu nume venerabile. Asia a fostu acésta pe tempulu domniei nemtiesci, asia este si acumu sub domni'a ungurésca. Comparati coprinsulu relatiuniloru oficiali esite d'in pen'a consiliariloru de instructiune publica, cu cele care esu astadi d'in cancelariile inspectoriloru unguresci de instructiunea publica, si ve veti convinge despre adeverulu dísei nóstre. D'in sute de esemple numai unele. Confessiunile d'in Brasiovu se tienu cà au scóle care de care mai multe si mai bune, si cu tóte acestea d'in cercetarile oficiali intreprinse in anulu trecut a esitu, cà de ess. d'in 1200 copii si copile de nationalitate magiara, obligati a ambla la scóla (intre 6 ani impliniti si 14 ani), 790 nu mergu la neci-una scóla. Totu asia este acésta si la romani, de si aici s'au luat totu feliulu de mesure, si mai blande, si mai aspre, pentrucà parentii se fia induplecati a'si da copiii la scóla. Dara Dv. sciti ce respundu mai multi parenti: „D'in copiii mei n'au se se alega neci popi, neci domni.“

Acestu limbagiu ilu potu avé numai sclavii nascuti si crescuti in sclaviá. Unu sclavu pe alu carui caracteru sierbitutea apucà se prinda óresi-cumu scórtia, éra ochii sei sufletesci se afla inpainginati, nu

cuteza se'si inaltie ochii in susu; elu nu pretiuesce cultur'a neci macaru cá midiilocu spre a ajunge la libertate, pentrucà simtiulu libertatei au amortítu in ánim'a sa. Ungurii porta fórté multu cuventulu de libertate in gurele loru; cu tóte acestea loru le lipsece conceptulu genuinu alu libertatei, éra in loculu aceluia e substituitu altulu, alu licentiei, alu desfrenului. Preste acésta cuventulu „Szabadság“ neci cà este de origine ungurésca, ci curatu slavonescu, si n'are semnificatiunea libertatei innascute, ci numai a libertatei castigate, a dimissiunei séu manumissiunei d'in sierbitute. Daco-romanii perduseru d'in limb'a loru pàna si cuventulu libertate, pentrucà ori-unde sierbitutea e in permanentia si domnesce secolu intregi, de acolo trebue se dispara succesive tóte conceptele despre libertate. La ei inca intrase „Slobozeni'a slava, care este totu un'a cu magiaresculu Szabadság.

In tierile locuite de daco-romani si de magiari nu mai scimu ce se ne facemu de lips'a cea greu simtita pentru ingineri, geometrii, mecanici, chemici, silvicultori, agronomi, carii se scia porta economia rationabile, hydraulisti, constructori si conductori de corabii, medici si chirurghi d'in sinulu nostru, mineralogi si preste totu montanisti buni si renumiti; simtimu lips'a celu puçinu de 4—5 mii de oficiari, carii se esa d'in patriile nóstre pentru armat'a imperiala si pentru gard'a mobila (Landwehr, Honvéd), la tóte ramurele sierbitiului ostasiescu, la artilleria, calarime, pedestrime, etc.; la calile ferate se cere unu numeru fórté considerabile de functionari, conductori, machinisti; la poste si telegrafe se inmultiescu pe fiecare anu afacerile, prin urmare se ceru si individi bene instruiti si capaci; preste acésta tocma si pe terrenulu juridicu se mai simte inca mare lipsa de barbati bene preparati; de carier'a diplomatica (functiuni de consuli, cancelari, dragomani, diferite graduri de missiuni diplomatice) nu mai memoramu nimica asta-data. Cu tóte acestea sclavulu iti raspunde, cà fiulu seu n'are se se faca domnu, éra „nemesiulu“ inpentenatu, de si ii place fórté a figura cá domnu, este inse neasemnatu mai lenesi si mai fatalistu, decàtu se voiésca a invetia mai multu decàtu numai a cití si a scrie de colea pàna colea, éra apoi déca vene „némtiulu,“ cá se se asiedie in midiiloculu nostru, atunci ii injura toti dieii nemtiesci, toti santii si chiaile dela usi'a raiului.

Dupa 4 mii de jidovi càti se aflá in Transilvani'a pàna la 1848, mai venira pe urm'a „nemtiloru“ alti 20 de mii de jidovi, carii toti se sustienu mai multu dela poporulu tiei nóstre, si pentru ce óre? Pentrucà jidovulu a invetiatiu carte si aritmetica, multa puçina, dara totu mai multu decàtu daco-romanulu, pe care pàna la 1848 nu'lu lasara se invetie, éra de atunci încóce nu voiesce elu se mérga la scóla.

Ardelénulu vede bene, cà artele si professiunile de manufacture inca presupunu unu gradu óre-care

de scientia; elu scie că nu le are, si că banisiorii lui mergu la „nemptu“ pentru fabricate si manufacturi; cu toate acestea elu nu voiesce se invetie.

Legislativ'a Ungariei se ocupa cu planulu de a modifica legea electorala asia, in cătu numai aceia se aiba dreptu activu si passivu, carii voru sci carte, adeca voru sci se citésca si se scrie bene. Atunci apoi se pôte abate dela legea electorala transilvana d'in 1848, pentrucă 'i va fi de ajunsu, déca va fi decretatu: „Idiotii si mojicii fără carte sunt lip-siti de drepturi. Cine voiesce se aiba drepturi, se invetie carte.“

Cu toate acestea slavii, sierbii, carii nu cunoscū libertatea, ci numai slobozeni'a (szabadság) d'in tem-nitia si lantiuri, voru dîce si atunci, că ei n'au tre-buintia de invetiatura, că-ci acésta e pentru domni, éra nu pentru sierbi. Sermanu slavu, cumu ai uitatu tu, că odenióra numele de Romanu era sinonimu cu Domnu. Este de multu de atunci, ce e dreptu, că-ci in cursulu secoliloru cadiuramu asia de cum-plitu, in cătu numele de Romanu, român, rumân, vlahu, valachu, ajunse a fi sinonimu cu slavu, cu sierbu, precumu acésta se cunósce d'in multe acte publice, emanate nu numai dela unguri, ci si dela boierii d'in Munteni'a. Dara acea inferatura, acea stigma negra si spurcata trebue se se sterga un'a data, éra stergerea se pôte miuloc mai siguru prin cultura, prin scientia, prin scóle numeróse, diverse si fórte bune.

Noi cá si magiarii, punemu temeiu mare pe nu-merositatea elementului nostru nationale si dorimu cu totu dreptulu inmultirea rassei nóstre. Inse nu ar trebui se perdemu d'in vedere sublim'a invetiatura a istoriei, că cultur'a scientifica si morala este aceea, care dá numerului de ómeni insemnatatea si valórea dorita. Mens agitat molem. De aceea de candu lumea minoritatile intiepte si prudenti au condusu, séu déca voiesci, au si portatu, voru si porta de nasu, voru si seduce, voru si subjugă usioru pe aceia, la carii se pôte aplica ceealta dîsa vechia: Nos numero sumus et fruges consummere nati.

Colectiune de diplome

d'in diplomatarulu comitelui Iosifu Kemény, care privescu mai alesu pe români (valachi).

(Continuare.)

Testimoniales Petri Episcopi Transylvaniensis, super conventione trium quartarum Decimarum Capitulo Al-bensi competentium, per sacerdotes Capituli Mediensis pro 40 Marcis exarendatarum.

1283. die 23. Junii. Cod. Dipl. T. I. p. 75, 76.

Acesta este unu contractu inchiaietu intre Petru episcopulu r. cat. de atunci in Transilvani'a si intre parochii sasesci ai unor comune d'in pregiurulu Mediasului, in caus'a arendarei decime-loru, pe care avea se le ia dela poporu si care fusera pretiuite in patrudieci de marce argintu bunu. Pe atunci si Mediasulu era numai satu, că-ci asia se numesce, adeca villa.

Nos Petrus Divina miseratione Episcopus Tran-sylvaniensis, memoriae commendamus, quibus expedit universis. Quod Fratres nostri universi de Capitulo ex una parte, et omnes sacerdotes de Medies ex al-tera, ad nostram accedentes praesentiam, videlicet: Valentinus¹⁾ Decanus de Villa Schelini²⁾, Joannes de Bertholm, Hendricus de Villa Rhenini³⁾, Petrus de Musna, Adam de Villa Medies⁴⁾, Gottfrid de Mentt-mare⁵⁾, Hendricus de.....⁶⁾, Teodorus de Kapus. Idem Capitulum ad magnam Instantiam et petitionem praefatorum Sacerdotum tres partes Decimarum, de Medies sibi debitarum, scilicet in frugibus, in vino, et apibus, et in agnellis, tam ipsorum personis, quam Ecclesiis eorundem, locaverunt cuilibet in solidum, pro quadraginta marcis boni argenti, Albae, in Winch⁷⁾ et in Warasio⁸⁾ currentis ponderis trest: in perpe-tuum, exceptione quorumlibet, et cujuslibet temporis non obstante, in tribus terminis infrascriptis persol-vendas, de quibus in vigilia Beati Michaelis debent solvere Decem Marcas, in quindenis S. Martini quin-decim Marcas, et in quindenis purificationis B. Vir-ginis residuas quindecim Marcas, hoc adjuncto, ut si aliquem terminorum omiserint in solvendo in Crasti-num, poenam dupli solvere tenebuntur, sive iidem sacerdotes, aut Villae eorum diminuantur, sive aug-mententur. In cujus rei testimonium ad utriusque partis petitionem Literas praesentes concessimus sigilli nostri munimine roboratas. Datum Albae in Vigilia Joannis Baptistae anno Domini 1283.

1284. Append. Dipl. Trans. T. I.

Capitululu besericei dela Oradea mare face cunoscutu si adeveresce, că a venitu la densulu domn'a veduv'a comitelui Coplen in persóna si a dechiaratu, că avendu ea unu sierbu (slavu, iobagiu) anume Pousa fiu alu lui Unus si pe mam'a aceia, adeca pe veduv'a lui Unus, dechiara de buna voia, că

*) lege Valterus. — 2) lege Ecchelina (Atielu). — 3) hodie Reichesdorf v. hungarice Riomfalva. — 4) 1283. Media fuit Villa. — 5) monte majori. — 6) lege Sarus. — 7) hodie Alvincz. — 8) Szász város.

Testimoniales has produxit Fiscus R. Transylvanicus in causa contra Clerum Saxonicum ratione minorum Decimarum. Ex Tran-sumtionalibus hujus causae descripsit Cibinii 25. febr. 1828. Jos. C. Kemény.

Originale exstat in Archivo Capit. Alb. Transylvaniae in Cista Capit. fasc. 1 Nr. 14.

Transumptum Capit. exstat in Archivo Fisci Transylvanici fasc. 20. Lib. II. fundi Regii lit. I ubi annus harum literarum est 1283 non autem 1293.

Item in Archivo Fisci Regii Trans. sub lit. C. fasc. 17. ap-pendice Lib. II. serie 17.

Edidit: Szeredai Notit. Capit. Alb. p. 11.

„ Katona VI. p. 883.

„ Batthyány Leg. Eccl. II. p. 498. sed erronee, nam ibid: est annus 1293, loco 1283.

„ Fejér C. D. T. VII. vol. III. p. 100. sed aequae er-ronee, nam ibid: est annus 1293. loco 1283.

„ Fejér C. D. T. V. vol. III. p. 191. ubi annus qui-dam 1283. recte est appositus, sed contextus literarum scatet lacunis.

Confer fder in Felmer

„ Benkő Milkovia

ea, domn'a veduv'a lui Coplen considerandu sierbitiale cele bune facute de acelu sierbu si de man'a lui, si dorindu a'si castiga prin acésta si fericirea cerésca, ii manumitte, adeca le dà libertate deplina, inse cu conditiune, cá pre cátu va mai fi ea in viétia, Pousa si mam'a-sa se nu aiba voia a o lasa, éra dupa mórtea domnei se se bucare de libertate si securitate deplina, cá si ori-care omu nascutu d'in parenti nobili, se póta merge si pe-trece ori-unde ie va placea, era consangeneii domnei Coplen inca se nu aiba voia de a'i retiené, neci a'i reapasa in sierbitutea de mai inainte.

Capitulum Ecclesie Waradiensis. Omnibus Christi fidelibus presens scriptum inspecturis salutem in Domino sempiternam. Ad universorum notitiam tam presentium quam futurorum tenore presentium volumus pervenire. Quod nobilis Domina relicta Comitissae Koplen ad nostram personaliter accedens presentiam, viva voce, spontaneaue voluntate est confessa, quendam servum suum hereditarium nomine Pousam filium Vnus coram nobis constitutum, et ipsam Vnus matrem ejusdem ob meritoria servitia eorundem, et remedium ac salutem animarum suarum manumisit titulo perpetue libertatis, tali tamen conditione interjecta, quod, quamdiu ipsa domina vitalem duceret auram, eidem fidelitate qua decet servire deberent, et tenerentur, nec se possent alienare, seu retrahere ab eadem, sed ea defuncta ubique, et apud quoscunque vellent liberam et securam tamquam ab ingenuis parentibus procreati, haberent commorandi facultatem, nec alicui..... specialiter seu propinquis ipsius domine processu temporum liceat contra ipsum Pousam et matrem ejus, ac heredes eorum, occasione pristinae servitutis aliqualem suscitare questionem, in cujus rei memoriam, perpetuamque firmitatem, presentes concessimus litteras sigilli nostri munimine roboratas. Datum feria quarta proxima ante octavas Pentecostes anno Domini M. CC. octogesimo quarto. Domino Batur Preposito, Emeryco Lectore, Joanne Cantore, Benedicto Custode magistris existentibus.

Descriptum ex originali in pergamento patenter expedito, in quo apparet vestigium sigilli ex serico albo pendentis.

Originale possidet Jos. C. Kemény.*)

1287. 6. Dec. Cod. Dipl. T. II. pag. 78.

Lodomeriu archiepiscopulu dela Strigону d'in Ungari'a serie cátra episcopulu d'in Transilvani'a, cá acesta se dea indareptu reginei Ungariei taxele si darile care'i venea ei d'in districtulu Bistritiei.

Strigonii in festo b. Nicolai confess. Lodomerii Archiepiscopi Strigoniensis literae ad Episcopum Transylvaniae „ut census et tributa Dominae Reginae in Districtu de Besztercze provenientia“ eidem Reginae restitui faciat.

*) Not'a Red. In comitatulu Turdei sunt pâna astadi famillii romanesci cu connumele Pusia. De altu-mentrea d'in acestu documentu, cá si d'in fórte multe altele invetiamu atâta, cá in sec. alu 13-lea sclavi'a apucase a se inradecina in tierile nóstre cá si in ori care alte tieri locuite de pagani, in mani'a toturoru doctrineloru evangheliei, pe care nu le respectá neci d'in un'a miie unulu. Insii episcopii avea sclavi cu sutele.

Originale in Archivo Capit. Alb. Trans. f. 3. Nr. 3. in Cista Capit.

Edidit: Szeredai Series Episcoporum. Alb. p. 24.

„ Katona T. VII. p. 936. sed erronee.

„ Batthyány Leg. Eccl. T. II. p. 486. correcte.

„ Fejér C. D. T. V. vol. III. p. 364. cum lacunis et ideo male.*)

Donationales Ladislai IV. Regis super Terra Keresztur, Gerend, et Örke pro Nicolao de Gerend, et Attestatoriae super peracta eatenus pura statutione.

1289. Cod. Dipl. Tom. I. pag. 79.

Regele Ladislau IV. dà diploma de donatiune magistrului (cumu amu dice comandantului, conductorului in acelea tempuri), anume Nicolau, fiu alu comitelui Petru, fiu alu lui Samsonu dela Grindu (comuna aprópe de Turd'a), pe comunele d'in Transilvani'a numite atunci Keresztur, Gurgud et Heurke, numite rom. Cristuru, Grindu et Urcu, tóte in comitat. Turdei, éra acésta donatiune se face acelu Nicolau séu Nicóra pentru multele lui virtuti ostasiesci si anume pentru unele fapte eroice implinite mai alesu in contra sasiloru rebelli d'in tienutulu Scepusu in Ungari'a. Se mai adaoge in acésta diploma, cá acelea trei comune remasesera pe atunci fàra erede séu clíronomu (mostenitoriu), adeca fàra domnu, fàra boieriu, si cá prin urmare, pe temeiu lu „vechiului usu alu tieriei,“ regele ascultandu si marturisirea universitatii boieriloru Transilvaniei, adeca pe reprezentantii tieriei, le dà magistrului Nicóra.

Ladislau Dei gratia Hungariae, Croatiae, Ramae, Galliciae, Lodomeriae, Cumaniae, Bulgariaeque Rex. Omnibus Christi fidelibus praesentes literas inspecturis salutem in omnium salvatore. Etsi cunctis de nostra sperantibus gratia adesse velimus, et teneamur, ex debito honestatis illis tamen specialibus debemus respondere, quorum nos ad haec inducunt merita gratiose, et monent fidelitates eximiae et insignes. Proinde ad universorum notitiam tam praesentium, quam posterorum harum serie volumus pervenire. Quod cum magister Nicolaus filius comitis Petri filii Sampsonis de Gerend**), in diversis expeditionibus Regni nostri fideles semper nobis in Regno nostro impenderit famulatus, variis se fortunae casibus se submittere non formidans, et specialiter tunc, cum nos ad partes Scepes contra populos de eodem, ad leniendam saevitiam cordis ipsorum seu contumaciam, quam a via fidelitatis declinando, in Nram gerebant Majestatem Regiam, processibus, qui tunc Castrum nostrum de eodem Scepes valida obsidione capere, et expugnare nitebantur, idem Magister Nicolaus ante omnes se objiciens ad visum et intuitum oculorum Nrum laudabiliter ante foras ejusdem castris viriliter dimicavit. Demum cum nos, cum eisdem populis de Scepes conflictum habuissemus, et Domino permittente, victoriam laudabiliter consecuti fuisset, praedictus

*) Not'a Red. Adeca veniturile d'in districtulu Bistritiei ajunsesera a fi cumu se dice, apanagiulu reginei, éra episcopulu le trasese in pung'a sa.

**) Gerend in comit. Thorda, et hinc origo familiae jam extinctae Gerendianae.

Magister Nicolaus in conspectu Nrae Majestatis cum effusione sui sanguinis exhibuit fideliter et devote. Et licet pro talibus, et tantis servitiorum suorum generibus laudabilibus et condignis, amplioribus, potioribusve Donationum titulis dignissimus habeatur, et merito prae caeteris debeat anteponi, et extolli; in recompensationem servitiorum ejusdem volentes grata vicissitudine occurrere. Regio cum favore, quasdam terras Keresztur¹⁾, Gurgud²⁾, et Heurke³⁾, vocatas, habitatoribus carentes, in Comitatu de Thorda, existentes, quas universi nobiles partis Transylvaniae, tunc in ipsa expeditione nostra nobiscum existentes, per nos interrogati, unanimiter hominum sine haerede decedentium fuisse asserentes dixerunt, nostraeque collationi, secundum Regni nostri consuetudinem⁴⁾, per omnia pertinere⁵⁾; easdem terras Keresztur, Gurgud, et Heurke nuncupatas, cum omnibus utilitatibus, et pertinentiis eorundem universis, sub certis metis, et antiquis magistro Nicolao saepedicto, ac suis haeredibus, haeredumque suorum successoribus contulimus, dedimus, donavimus, atque tradidimus de plenitudine Nrae gratiae, de Consilio Praelatorum, et Baronum nostrorum jure perpetuo et irrevocabiler possidendas, tenendas, et habendas. — Introducentis autem eundem in corporalem possessionem dictarum Terrarum Keresztur, Gurgud, et Heurke appellatorum, per Deers⁶⁾ nobilem de Tuur⁷⁾ fidelem nostrum, sub testimonio Capituli Ecclesiae Transylvanicae praesentibus commetaneis et vicinis nullo poenitus contradicatore existente, prout in literis ejusdem capituli nobis constitit evidenter. Ut igitur hae nostrae Donationales eidem magistro Nicolao, ac suis posteris per nos factae robur obtineant perpetuae firmitatis, nec tractu temporis per quempiam successorum Nrum possint, vel debeant retractari, atque irritari, praesentes concessimus literas Nras duplici sigilli Nri munimine roboratos. Datum per manus Venerabilis in Christo Patris Gregorii Dei gratia Episcopi Chanadiensis aulae nostrae Vice-Cancellarii dilecti et fidelis Nri an. Dom. 1289. Regni autem nostri an. 18.

¹⁾ hodie Gerend-Keresztur in Comit. Thorda.

²⁾ „ Gerend in Comit. Thorda, hinc videtur, quod Pagus hic antea Gurgud-Gurgund nominatus nomen Gerend a familia Gerendi obtinuerit.

³⁾ hodie Örke in Comit. Thorda.

⁴⁾ En memoria Legis consuetudinariae.

⁵⁾ hoc tempore Fiscus in bonis deficientium non ex aliqua lege stabilita, sed ex mera consuetudine succedebat. Vide et inferius ad a. 1345.

⁶⁾ Ex hinc familia olim Dersi.

⁷⁾ Tur hodie in Comit. Thorda.

Originale habetur in Archivo Camerae Regiae Hungaricae Budae. — Copia vidimata in A. f. f. 2. Miscell. Lit. A.

NB. Katona has literas haud produxit, nec habentur in Codice Ms. Diplomatico Szechenyano.

Edidit: Jos. C. Kemény apud Fejér C. D. T. VII. vol. III. p. 211.

„ Fejér C. D. T. V. vol. III. p. 457.

1291. 22. Febr. Cod. Dipl. T. I. p. 98.

Acesta este unu fragmentu d'in asia numitulu decretu inauguralu, datu dupa incoronarea regelui Andreiu si coprindietoriu de unele condituni stabilite intre rege de un'a, între nobilii tieriei (de toate nationalitatile) si intre sasi. D'in acestu decretu se vede, ca pe atunci si boierii tieriei fusera obligati a plati regelui diecime, ca si ospetii sasi inca neibagiti, si ca si celilalti locuitori ai tieriei aruncati in sierbitute. Totu cu acea ocaziune nobilii si acei sasi d'in Transilvania, carii tienea mosii (praedia) si se portá ca nobilii, fusera obligati ca in casu de invasiune straina seu de rebellionea vreunei provincii, se sara regelui intru ajutoriu, cu conditiune inse, ca deca oatea loru va fi scósa in afara spre a ocupa vreunu regatu strainu, atunci se li se dea soldu d'in cass'a regelui. Se mai adaoge limpede, ca magnatii (Barones) de aci inainte se nu mai póta constringe (sili) pe nobili si pe sasi, ca se ésa alaturea cu ceia fara neci unu soldu.

Datum per manus discreti viri magistri Theodori Albensis Ecclesiae Praepositi, aulae nostrae Vice-Cancellarii 8. Calendas Martii. Decretum Comitiale inaugurale Andrae III. Regis, in quo inter caetera haec habentur:

„Item Decimas frugum secundum statuta sanctorum Regum solvere teneantur, ita videlicet, quod quilibet Nobilis, sive Saxo de numero nobilium de quolibet aratro¹⁾ unum fertonem pro Decimis solvat, populi²⁾ autem ipsorum Nobilium et Saxonum de singulis Capeciis solvant unum pondus.“

„Item, si aliqua potentia extrinseca ad invadendum Regnum nostrum venerit, aut aliqua pars, vel Provincia Regni ab obedientia Regia.... se abstraxerit, aut alienare aliquo modo voluerit. Nobiles Regni nostri, et Saxones Transylvani praedia tenentes, et more nobilium se gerentes nobis adstare³⁾, et adjuvare nos tenebuntur, sed si ad occupandum Regnum extrinsecum procedere teneantur, hoc etiam expresso, quod nobiles Regni nostri, et praedicti Saxones Regni Transylv. cum nullo Baronum nostrorum coacti, vel invitati, super factis et negotiis Regni nostri intrinsecis et extrinsecis, absque nobis, sine pecunia ire teneantur.“*) (Va urma.)

¹⁾ Modus agri est 150 jugera complexus. Vide Tripart. Parte I. tit. 133.

²⁾ i. e. Jobbagiones.

Originale in Archivo Capit. Alb. Trans. Cista Miscel. 3. f. 3. Nr. 8.

Fragmenta edidit Eder in Felmer p. 19. 24. 48. item in Siebenb. Provinc. Blätter T. II. p. 13. 14. 15.

Edidere per extensum: Kovachich in Monumentis veteris Legislationis Hung. Segmenti I. p. 13.

Item, Kovachich Silloges Decretor: Comit. p. 15.

Fejér C. D. T. VII. vol. II. p. 139.

³⁾ Insurrectio.

*) Not'a Red. Acestu documentu isi are insemnatatea sa in legatura cu altele de natura acestuia, precumu se va vedea mai tardiu, mai alesu pe unde va fi vorb'a despre sistem'a militaria si despre apararea tieriei, seu adeca despre impositulu sangelui.

Regele Andreiu III. a fostu celu d'in urma monarchu ungurescu d'in famili'a lui Arpad, nascutu inse d'in mama italiana, anume Catarina Morosini, fiic'a unui patriciu venetianu, maritata dupa ducele Stefanu celu essilatu de frate-seu, adeca

D'in pomelnicul martiriloru romani dela 1848—49.

(Urmare.)

Podelé, Ian. 1849 d'in Bradu 1 femeia omorita de rebelli la invasiune; d'in Podele 4 barbati, 2 femei si 3 prunci deto.

Poiana, 14. Ian. 1849 5 barbati si 2 femei omoriti prin rebelli calcatori de comuna.

Aprile 1849 4 barbati si 2 femei inpuscati de insurgenti.

Poieni, Noembre 1848 d'in Risculiti'a 1 barbatu omoritu de insurgenti.

Poienariu (comit. Zar.), Oct. 1848 duoi preoti d'in locu condamnatii prin tribunalulu de sange si apoi omoriti; éra 3 barbati inpuscati de insurgenti.

Pouc'a (Pokafalva), 10. Aprile 1849 6 barbati omoriti de insurgenti.

Poclosiu, Aprile 1849 5 barbati deto.

Presac'a, 13. Oct. 1848 si Maiu 1849 8 barbati si 3 femei inpuscati de insurgenti.

30. Aprile 1849 1 barbatu deto.

Puii, Aprile 1849 Nicolae Iosifu d'in Petresdu, 1 barbatu, inpuscatu la mand. lui Csepe.

Radnoth (rom. Ernotu), Oct. 1848 d'in Ernotu si Sauli'a 23 barbati si 1 femeia macelati prin rebelli.

1849 Olteanu Ioanu si Rusu Georgie, ambii d'in Sauli'a, 2 barb. Acestia fura dusi de locuitorii d'in Csapó in curtea lui Berzenczei, in diu'a urmatoria fura legati cu manele in spate si aruncati in Muresiu.

Oct. 1848 d'in Gyulás (rom. Iulusu in comitat. Cet. de balta), 12 barb. si 1 fem. omoriti de rebelli.

D'in Orba (rom. Orbu) 1 barbatu deto.

Moldovanu Dumitru d'in Deleu (in com. Turdei) 1 barbatu esec. la mand. lui Lázár Dénes.

Ribiciór'a (comit. Zarandu), Martiu 1849 1 fem. inpuscata de rebelli.

Ribiti'a (deto), Oct. 1848 2 barbati spendiurati de rebelli.

Risc'a (deto), Maiu 1849 1 barbatu si 1 femeia omoriti de rebelli.

Risculiti'a (deto), Martiu 1849 3 barbati omoriti de aceiasi.

Rosia, 2. Iuniu 1848 d'in Mihaltiu 1 barbatu inpuscatu de insurgenti.

de regele Bela IV. Acestu Andreiu care a domnitu intre anii 1290 si 1301, avu a lupta cu cele mai mari dificultati, nu numai pana ce se vediu incoronatu, ci si dupa incoronare. Câtiva magnati d'in tiéra nu'lu voia de locu, pentrucá ambitioná ei coron'a. Imperatul Rudolfu de Habsburg inca de atunci se folosi de unu pretextu spre a pune man'a pe corona si tiéra si a o da fiului seu Albertu. Mari'a, regin'a de Neapole, sor'a lui Ladislau IV. celui omoritu de femei, ajutata de pap'a, voia se apuce tiér'a pentru fiulu seu Carolu Martellu d'in famili'a francésca Anjou. Éca totu atâtea cause, pentru care Andreiu III. cautá in tóte partile ajutoriu de bani si de sange, pentrucá se se póta tiené pe tronu. D'in documentulu ce urméza immediatu dupa acesta, se va vedea, cá regele Andreiu III. fusese si in Transilvani'a, unde tienuse dieta compusa nu numai d'in boieri, ci si d'in reprezentantii fia-carei natiuni, adunati cu totii la unu locu in Alb'a-Iuli'a.

Siardu, Aprile 1849 d'in Ampoiti'a 3 barb. omoriti de insurgenti.

d'in Tieln'a 1 barbatu deto.

D'in Siardu 37 barbati si 2 femei torturati si omoriti toti prin rebelli acolea in comuna.

Maiu 1848 d'in Borbandu 1 barbatu deto.

Sauli'a, 1848 2 barbati deto.

Sancelu (langa Blasiu), 7. si 19. Ianuariu 1849 19 barb. si 2 femei omoriti sub comand. colonel. de rebeli Czece.

Maiu 1849 Borsanu Trifán, 1 barbatu, condamnatu prin tribun. d'in D. S. Martinu.

19. Ian. 1849 d'in Iclodu 1 femeia omorita de rebelli.

D'in Panade 1 femeia deto.

D'in Capaln'a 2 barbati deto.

Secarambu, 11. Aprile si Iuliu 1849 d'in Varmaga, Najag si Keménd 4 barbati si 1 femeia deto.

Selaudu, 15. Maiu 1849 2 barbati deto.

Sibis'a, Aprile 1849 Sas Stefanu, Poclisianu Dumitru, Poclisianu Andreiu, Nicolae Catana, 4 barbati, la mand. lui Antonu Zeyk omoriti.

Suharu (?), Iuniu 1849 2 barbati, 1 femeia si 2 prunci inpuscati de rebelli.

Sohodolu (comit. Hun.), 3. Ian. 1849 1 femeia omorita de insurgenti.

Szántohalma (comit. Hun.), Febr. 1849 12 barbati si 4 femei inpuscati de rebelli.

Selisteor'a, 14. Febr. 1849 1 barbatu si 1 fem. omoriti de rebelli.

Semer'i'a, Febr. 1849 d'in U. Vati'a 1 barb. deto.

Securi (?), Iuniu 1849 d'in Bucuresci (in comit. Zarandu) 3 barbati, 3 femei si 3 prunci omoriti totu de rebelli.

Szerekszen (?), Aprile 1849 1 barbatu omoritu de insurgenti.

Sz. Andreas (rom. Sântu), Febr. 1849 9 barbati si 4 femei omoriti de insurgenti.

Sz. Benedek (rom. Benicu), 25. Martiu 1849 Hatieganu Vasilie, 1 barbatu, omoritu prin Kováts Ferenz d'in Forto.

St. Imru (com. Alb. inf.*), Aprile 1849 7 barb. si 4 femei macelati de insurgenti.

St. Craiu (com. Alb. inf.**), Maiu 1849 d'in Tompahaz'a 1 barbatu deto.

Oct. 1848 d'in St. Craiu 18 barbati si 2 femei deto; éra 2 barbati la mandat. lui Kemény István omoriti.

St. Pauru***), Oct. 1848 d'in N. Cergau 1 barb. inpuscatu de insurgenti.

D'in Besienau 1 barbatu omoritu de insurgenti.

D'in St. Pauru 12 barbati deto.

Stea (?), Ian. 1849 2 barbati deto.

Szókefalva (rom. Sauc'a), 18. Aprile 1849 Ionu

*) In Transilvani'a sunt 4 St. Imru.

**) Sunt siepte St. Craiu.

**) Sunt patru.

Moldovanu d'in Agristeu (com. Cet. de balta), 1 barbatu ucisu la mandatulu capit. de insurgenti Petöfy. Talaciu, Aprile 1849 3 barbati deculati, omoriti de insurgenti.

Teiu (?), Iuliu si Maiu 1849 4 barbati deto.

Maiu 1849 d'in Fenesiu 1 barbatu inpuscatu de insurgenti.

Iuniu 1849 d'in Kisfaludu 1 barbatu deto.

Telecu (care d'in trei?), Aprile 1849 3 barb. deto.

Tèrnava (comit. Zarandu), Noembre 1848 d'in Dupa-petra 3 barbati omoriti de insurgenti.

Tiboru (comit. Alb. infer.), Ian. si Aprile 1849 d'in Galda de diosu 4 barbati deto.

Tomnatecu, Martiu 1849 unu pruncu fu aruncatu si innecatu in apa.

Tomesci, Iuniu 1849 3 barbati; acestia fura batuti de rebelli atata, pana candu au moritu.

Teiusiu (orasielu rom.), primaver'a 1849 d'in Gioagiu 6 barbati omoriti de insurgenti.

Aprile 1849 Selageanu Arsiuti (?), Popa Filemonu, Bumbu Toma, Dotita Ionu, Botecu Simeonu, T. Engletu, 6 barbati, fura omoriti, la acus'a falsa a unui cantoru, anume Heves Samuel d'in Aiudielu.

D'in Siardu 1 barbatu omoritu.

D'in St. Imru 5 barbati deto.

Crisianu Mironu, 1 barbatu, ucisu cu confaptuirea lui Alex. Iablanczai.

Maiu 1849 d'in Fenesiu 9 barbati omoriti de insurgenti.

18. Maiu 1849 Ionu Sosteanu d'in Petiele'a, 1 barbatu deto.

Iuniu 1849 Turne Onu d'in Mihaltiu, 1 barbatu, condamnatu prin sententi'a trib. revol. si omoritu.

25. Martiu 1849 Popa George d'in Petiele'a, 1 barbatu deto.

Maiu 1849 Onu Mihaila si Keresztes Simeonu d'in Bagau, 2 barbati deto.

Trepoele (??), Iuniu 1849 2 barbati omoriti de insurgenti.

Teiu (comit. Hun.), Aprile 1849 d'in Cosesdi 1 barbatu inpuscatu de insurgenti.

Ugra, Octobre 1848 Susca Ionu d'in Lascudu (comit. Cet. de balta), 1 barbatu omoritu la mandat. lui Bánfi János.

D'in Ugra 10 barbati si 1 femeia omoriti de insurgenti.

Ugr'a, Butia Andreiu, Branoviciu Samoila, Logianu Lazaru, 3 barb., essecutati prin Székely Gyuri, Kerekes Pista, Hoszu Josi si Trombitás János d'in Ugra.

Oct. 1848 d'in Cucerdea 4 barbati torturati si ucisi de insurgenti.

Martiu 1849 Margineanu Ios., Moldovanu Iac., Moldovanu Georgie, Pasa Theodoru, Samargiteanu Stefanu d'in Seculia, 5 barbati, fura essec. la morte d'in mandat. graf. Lázár Dénes, Szabo Lajos, graf. Haller Ferencz.

U. Almás (?), Iuliu 1849 1 barbatu torturatu si omoritu de insurgenti.

U. Ord'a, Aprile 1849 3 barbati totu asia.

Vac'a, Febr. 1849 2 barb. inpuscati de insurg.

Valea mare, Aprile 1849 1 barbatu torturatu si omoritu de insurgenti.

Valea Bradului, Febr. 1849 1 barb. si 1 fem. inpuscati de insurgentii navalitori.

Valisior'a, Iuniu 1849 2 fem. torturate si ucise de rebelli.

Vatia, Martiu 1849 2 barbati totu asia.

D'in Casanesci 1 barbatu totu asia.

Veresmartu, Noembre 1848 d'in Corteiu ungar. 2 barbati numai d'in placere barbara puscati de Csákány Ferencz, fostu prefectu la gr. Mikes Károly.

Rosii'a de munte, 27. Aprile 1849 d'in Bistra 1 barbatu inpuscatu de insurgenti.

Maiu 1849 d'in Rosii'a de munte 4 barbati inpuscati de rebelli.

Vidraseni (Vidraszeg in comit. Cet. de balta), Oct. 1848 24 barbati si 1 femeia torturati, apoi omoriti prin rebelli carii au calcatu comun'a.

Voia, Aprile 1849 1 barbatu totu asia.

Zalatn'a, Oct. 1848 d'in Presaca 1 barbatu inpuscatu de gard'a nation. ungar.

Maiu 1848 4 barbati si 2 femei inpuscati prin rebelli navalitori.

Maiu 1849 Georgie Tataru, Stef. Tataru, Georgie Isanca, Georgie Ieremie, Stanislau Ianis, Georgie Stefanu, Onutiul lui Piperiu, Nicolae V. Danutiu, Gligoru Bolfea, Ioachimu Sanfirisioru, 10 barbati, condamnatii la morte prin duoi comandanti de ai rebelliloru si inpuscati pre strada.

Maiu 1849 1 barbatu inpuscatu de insurgenti.

Aprile 1849 d'in Trompole*) 2 barbati torturati si omoriti prin rebelli.

Octobre 1848 3 barbati torturati si omoriti prin gard'a nationala unguresca.

D'in Valea Dosului 1 barbatu deto.

Iuniu 1849 5 barbati si 5 femei torturati si omoriti prin rebelli; era 1 barbatu inpuscatu prin rebelli in biserica si 1 barbatu spendiuratu de unu arbore.

Zarandu, Noembre 1848 d'in Abrudu 1 barbatu fu spendiuratu prin rebelli.

Zarapti (comit. Hun.), 13. Martiu 1849 37 barbati si 19 femei sub comand'a maiorului de rebelli Csutak, parte fura demicati, parte aruncati in focu si arsi.

Sum'a d'in districtulu Albei Iuli'a 1724 barbati, 222 femei si 55 prunci.

(Va urma).

*) Nu avem comuna pe acestu nume; d'ora Tomplitia in comit. Hunedorei, seu Trapoldu?

Nr. 74—1871.

Protocolulu siedintiei lunarie a comit. asoc. trans.

ținute în 7. Martiu c. n. 1871 sub presiulul dn. vicepres. Iac. Bolog'a, fiindu de facia dd. membrii P. Dunc'a, P. Manu, I. Tulbasiu, P. Rose'a, I. V. Rusu, Z. Boiu, C. Stezariu, Dr. I. Nemesiu, V. Ardeleanu, I. Maximu si I. Cretiu.

§ 28. Dn. cassariu presentéza raportulu seu, despre perceptele si erogatele asoc. pre restimpulu dela siedinti'a lunaria a comitetului d'in 7. Fauru a. c. până la siedinti'a de astadi. D'in acestu raportu se vede, cumu-ca cass'a asoc. in decursulu restimpului amenitu, a încassatu 647 fr. 37 cr. si a erogatu 377 fr. 98 cr., prin urmare a crescutu fondulu cu 269 fr. 39 cr. v. a. (vedi Nr. prot. ag. 73 1871).

Spre scientia.

§ 29. In legatura cu raportulu cassei d'in §-lu precedente (28), se referedia in specialu, asupra baniloru incurși la asoc. dela siedinti'a trecuta a comitetului până la siedinti'a presenta, parte cá tacse de membrii ord. si pentru diplome, parte cá ajutoria (colecte), parte cá prenumeratiune la Transilvani'a pre 1871, si anume: a) cá tacse de membrii ord. si pentru o diploma au incurșu cu totulu 36 fr. v. a. (vedi Nr. prot. ag. 58, 61 si 64 1871); b) cá ajutoria respective colecte si tacse de membrii ajutatori 55 fr. 92 cr. v. a. (vedi Nr. prot. ag. 58 si 61 1871); in fine c) cá prenumeratiune la Transilvani'a pre 1871 39 fr. 50 cr. v. a. (vedi Nr. prot. ag. 50, 51, 52, 55, 56, 57, 60, 64, 65 si 66).

Spre scientia.

§ 30. Dn. cassariu presentéza unu conspectu despre interesele complanatórie (Ausgleichungs-Interessen) încassate dupa obligatiunile de statu, convertite. Acele interese facu in argentu 29 fr. 25 cr. v. a. (Nr. prot. ag. 53 1871).

Spre scientia.

§ 31. Dn. cassariu presentéza unu documentu despre schimbarea argentinului (vedi § 30) in bancnote, cumu si despre o obligatiune partiala venduta à 20 fr. cu totulu in sum'a 48 fr. 30 cr. (vedi actulu la Nr. prot. ag. 54 1871).

Spre scientia.

§ 32. Directiunea despart. cerc. alu Fagarasiului (II.) aterne protocolulu siedintiei subcomitetului d'in 9. Fauru a. c., cumu si sum'a de 41 fr. 80 cr. v. a. cá tacse de membrii ord. si ajutatori, cumu si cá colecte (a se conferi si § 29 lit. a. si b.)

D'in amentitululu protocolu se constatéza, cumu-cà d'in partea directiunei resp. s'au emisu provocari in favórea asoc. atátu càtra domnii pretori tractuali d'in districtulu Fagarasiului, càtu si càtra inteligenti'a d'in scaunulu Cincului si alu Cohalmului (Rupea). Acele provocari până acuma au avutu resultatu mai eficace in tractulu pretorialu alu Porumbacului, de unde prin zelulu si staruinti'a nobile a respectivului domnu pretore Tom'a Cipu, au incurșu in favórea asociatiunei cá tacse de membrii ord. si ajutatori, cumu si contribui, in suma de 39 fr. 80 cr. Sub-

comitet. resp. in siedinti'a sa d'in 9. Fauru a. c. a luatou noue mesuri energice, atátu in favórea spriginirei materiali si morali a asoc., càtu si in privinti'a infientiarei agenturiloru comunali (vedi prot. ag. Nr. 58 1871).

Conclusu. Cele cuprinse in susu-amentitululu protocolu, se iau spre placuta scientia, esprimanduse totu-odata multiamita subcomitetului resp., cumu si altoru barbati, cari dovedira si cu asta ocaziune, zelulu si interesulu seu, fatia cu prosperarea asoc., si in specie domnului pretore Tom'a Cipu, caruia, cá membru ord. nou, se i-se espedeze d'in partea secretariatului, si respectiv'a diploma.

§ 33. Dn. secret. I. G. Baritiu cere a i-se trimitte 3 ecsempl. d'in Transilvani'a pe 1868 si 1870 si 2 ecsempl. d'in 1869 pre sém'a unoru domni d'in Brasiovu, si totu-odata a i-se mai trimitte in depositu spre vendiare, celu multu câte 5 ecsempl. d'in Transilvani'a de pre anii 1868, 1869 si 1870. In nesu cu acesta secret. II. raportéza, cumu-cà la cererea amentita a dlui Baritiu, inca in 20. Fauru, i-a espedatu câte 8 ecsempl. d'in Transilvani'a pre 1868 si 7 ecsempl. d'in 1869, d'in care 5 ecs. d'in fiacare i remanu in depositu spre vendiare. Totu cu aceea ocaziune i-s'a scrisu, cá d'in Transilvani'a anului 1870 ale carui ecsemplaria restante, se mai afla inca acolo, se-si retiena alte 8 ecsemplaria.

Spre scientia.

§ 34. Directiunea gimn. romanu d'in Brasiovu aterne testimoniulu scol. pre sem. I. a. scol. 187°/₁ alu stipendiatului asoc. Nicolae Trandaburu, studente in II-a clasa la scól'a reale romana de acolo, d'in care testimoni se vede, cá amentitululu scolariu a raportatu d'in tóte studiale clas'a de progresu: eminentia (Nr. prot. ag. 62 1871).

Spre scientia.

§ 35. Se presentéza testimoniulu scol. pre sem. I. a. scol. 187°/₁ alu stipendiatului asoc. Augustinu Moldovanu, studente in VIII. clase la gimn. romanu d'in Naseudu, d'in care testimoni se vede, cá acestu teneru a raportatu clasificatiunea gen. de prima cu eminentia Nr. loc. 9 (vedi Nr. prot. ag. 63 1871).

Spre scientia.

§ 36. Se mai presentéza testimoniale scol. pre sem. I. a. scol. 187°/₁ ale stipendiatiloru Val. Ardeleanu, studente in VIII. cl. la gimnasiulu de statu de aici, si alu lui Nicolae Fogarasiu, stud. in cl. VI. la scól'a reale evangelica érase de aici; d'in respectivele testimonia se vede, cumu-cà ambii susu-insemnati stipendiatu, au raportatu d'in tóte studiale calculi de eminentia (vedi Nr. prot. ag. 67 si 68 1871).

Spre scientia.

§ 37. In fine se presentéza unu documentu d'in 27. Fauru a. c. despre portarea si diligenti'a stipendiatului asoc. Stef. Chirilla, dovedite până acuma in cualitatea sa de practicante agronomicu la dominiulu archi-ducelui Iosifu d'in Kis-Jenő in Ungari'a (Nr. prot. 69 1871).

Spre scientia.

§ 38. Dn. bibliotecariu Ioanu Maximu prezintă raportulu seu despre starea si arangiarea bibliotecii asoc., carele se alatura cá aclusu la acestu protocolu sub a).

Dupa ascultarea amentitului raportu, presidiulu pune la discussiune cestiunea, déca afla comitetulu de lipsa a se esmite o comisiune pentru luarea in séma a arangierii bibliotecii asoc.? séu se multiamesce numai cu referad'a bibliotecariului, luandu actu despre obiectulu d'in cestiune?

In urmare a acesteia dn. cons. Dunc'a acceptandu propunerea dlui bibliotecariu, e de parere a se esmite o comisiune spre acestu scopu. D'in contra dn. Tulbasiu avendu convingerea, cá arangiarea bibliotecii e facuta dupa ordinea receruta, nu afla de lipsa esmiterea unei comisiuni.

Dupa desbaterea urmata asupra acestui punctu, punenduse la votu opiniunile pro si contra, se primesce cu majoritate de voturi opiniunea dlui consil. Dunca; astfelu se decide: esmiterea unei comisiuni insarcinate cu revederea si ecsaminarea arangiamentului facutu de dn. bibliotecariu.

§ 39. Presidiulu pune acumu la discussiune cestiunea, cá d'in cãti membrii se constea amentit'a comisiune (§ 38)?

Se decide: cá aceea se constea d'in 3 membrii, cari se si alegu in persónele domniloru Dunc'a, Maniu si Boiu, cu insarcinarea de a raportá in una d'in prosimele siedintie ale comitetului.

§ 40. Presidiulu d'in motivulu, cá asoc. se afla in proprietatea unoru minere de óresi-care pretiu considerabile, a unoru numi (bani vechi) si a altoru lucruri antice, pune spre discussiune si decide cestiunea, cá in ce locu se se pastredie acele obiecte, cá se fia mai asigurate? cá-ci asoc. pâna acumu inca n'are unu scrinu séu locu deosebitu, destinatu spre acelu scopu; óre nu s'ar potea acelea pastrá mai securu in cass'a vertemiana a asoc.?

Luanduse acésta cestiune la discussiune, dn. Boiu propune, cá pâna candu se va potea procurá unu scrinu séu dulapu anume destinatu pentru pastrarea de atari obiecte de pretiu, respective, pâna candu se va •poté infientiá unu museu, obiectele amentite se se pastreze cá adaose la bibliotec'a asoc. in dulapurile aceleia, inse intr'unu locu separatu si sub incuieria (lacatu).

Propunerea dlui Boiu se primesce cu unanimitate.

§ 41. Presidiulu aflandu d'in raportulu susu-amentitu alu dlui bibliotecariu, cumu-cá se afla disponibile unu numeru considerabile d'in actele adun. gen. alu asoc. pre anii 1862—1866, si cu deosebire de pre a. 1862, postesce pre comitetu a decide, cá ce se se faca cu acele? séu se se dea gratisu pe la membrii si institute etc.? ori se se vendia cu pretiu scaiutu? cá astfelu de o parte asoc. se póta dispune de unu spatiu liberu si disponibile mai mare in localulu destinatu pentru bibliotec'a asoc., de alta parte

se se dea ocaziune si altora, a posede aceste lucrari de interesu nationale.

Secretariulu II. amentindu de unu concludu alu adun. gen. dela Gherl'a d'in 1868 p. XXII., face propunerea, cá rezervanduse pentru bibliotec'a asoc., unu numeru corespundietoriu de ecsemplaria d'in actele adunarilor gen., celealalte pre cãtu voru ajunge, se se impartia pe la directiunile despart. cercuali, cu acea indrumare, cá se se reserve câte 1—2 ecsempl. pentru bibliotec'a despart. respectivu, ér celealalte se se impartia gratisu pre la institute, reuniuni, pre la aceli membrii fundatori si ord., cari pâna acumu nu le posedu, avendu de a se incassá dela acestia numai portoriulu postale; ér pentru despartimentele cele inca neinfientiate, se se retiene unu numeru anumitu de ecsemplaria, pâna la infientierea acelor, in fine pentru partile afara de Transilvani'a, pe unde se afla membrii de ai asoc., pre cãtu se va poté, se se trimita prin dd. colectorii resp.

Dn. I. Tulbasiu d'in contra propune, cá actele cestionate se nu se trimita pe calea directiunilor despart. cerc. spre impartire, ci pre calea diuarielor nationali, se se provoce membrii asoc. a si le procurá, pre cãtu voru ajunge de-adreptulu dela comit. asoc. pre langa responderea portoriului postale.

Dn. Zach. Boiu inca aderéza la asta propunere, inse cu acelu adaosu, cá provocarea amentita, se nu se faca numai pre calea diuarielor, ci si pre calea directiunilor despart. cerc. ale asoc.

Dupa discussiune, dupace d'in partea secret. II., se mai dederu unele desluciri in obiectulu cestionatu, facúnduse votare asupra propunerilor ivite, comitetulu cu majoritate de voturi:

Adopta propunerea secret. II., insarcinanduse aceasta totu-odata cu esecutarea acestui concludu in totu coprinsulu seu.

§ 42. Verificarea protocolului acestei siedintie se incredintieza domniloru membrii: P. Dunc'a, P. Manu si Z. Boiu.

Sibiin datulu cá mai susu.

Iacobu Bolog'a,
vicepresied.

I. V. Rusu,
secret. II.

S'a cetitu si verificatu in 11. Martiu c. n. 1871.

P. Dunc'a. P. Manu. Z. Boiu.

Nr. 76—1871.

Protocolulu siedintiei estoraord. a comit. asoc. trans.

tienute in 13. Martiu c. n. 1871 sub presidiulu dlui vicepresied. Iacobu Bolog'a, fiendu de facia domnii membrii P. Manu, dr. I. Nemesiu, I. V. Rusu, C. Stezarin, V. Ardeleanu si I. Maximu,

Directiunea despart. cerc. alu Clusiului (X.), pre langa comitiva d'in 28. Fauru a. c. asterne protocólele siedintieloru subcomitetului resp. d'in 26. Sept. 1870 si 27. Fauru 1871 d'inpreuna cu protocolulu adun. gen. a despart. cerc., tienute la Morlac'a in 5. si 6. Noembre c. n. 1870, cumu si aclusese resp.

D'in amentitele acte se constatéza, cumu-cá atátu

subcomitetulu resp., câtu si adunarea gen. cercuale, in siedintiele sale, s'au ocupatu cu mai multe afaceri importante, relativu la prosperarea materiale si morale a asoc., si intre altele, s'au adusu unele concluse, care, spre a se poté pune câtu mai curendu in lucrare, astepta aprobarea intetietoria a acestui comitetu, conformu §-lui 20 d'in regulamentu.

Acele concluse sunt mai alesu urmatóriele:

1. Conclusulu de sub p. V. alu protocol. adun. cerc., relativu la edarea unui opu populariu instructivu pentru poporulu romanu, ce se ocupa cu economi'a de campu, prin carele comitetulu centrale este pofitu a esoperá la adun. gener. a asoc., câtu mai curend'a edare a cestionatului opu.

2. Conclusulu de sub p. VIII. alu protoc. adun. gener. cerc. relativu la dispositiunile facute in caus'a infientiarei agentureloru comunali, prin care dd. protopopi d'in comitatulu Clusiului, suntu provocati, a indemná pre fia-care preotu a se face membru asoc., si éراسi preotii se indemne pre poporeni resp. a se face membrii, cá astfeliu se se póta compune agenturile comunali, conformu §-lui 23 d'in regulamentu.

3. Conclusulu de sub p. IX. alu protoc. adun. gen. cerc. relativu la bugetulu despart. cerc. pre 187%, prin carele, pentru acoperirea trebuintieloru despartimentului resp., cumu si in interesulu incuragiarei si spriginirei progresului in cultura, se preliminaréza sumusiór'a de 155 fr. 22 cr. v. a. si anume in modulu urmatoriu:

a) Remuneratiune secretariului subcomitetului pentru servitiale de pâna acumu 20 fr. v. a.

b) In interesulu culturai poporului, conformu §. 5 d'in regulamentu, se preliminaréza 4 premia de câte 10 fr. v. a. pentru aceli docinti, cari voru documentá prin atestate dela superiorii sei, cumu-cá la ecsamenulu semestrului de véra au doveditu celu mai frumosu resultatu, in instruirea prunciloru. Pentru aceste premia subcomit. resp. in siedint'i'a sa d'in 27. Fauru a. c. p. II., a decisu a se publicá concursu cu terminulu pâna in 10. Iuliu 1871.

c) Mai incolo se preliminaréza 10 fr. pentru procurarea de carti scol. pre sém'a scóleloru poporului confesionali d'in despart. resp.; alti 40 fr. pentru procurarea de tabele de pariete, mape si globuri, 10 fr. pentru procurarea de instrumente fisicali totu pre sém'a scóleloru popor. mai serace d'in despart. resp. Totu cu acea ocasiune se decise, cá ajutoriale cestionate se se impartiésca cu considerarea numai a acelu parti, d'in care au incursu contribui si ajutoria.

d) Se decide rebonificarea speseloru de caletoria pentru oficialii subcomitetului, inse nu se preliminaréza neci o suma anumita spre acelu scopu, ci se impoternicesce subcomit. a licuidá si a asemná oficialiloru acele spese, cari le voru documentá, cumu-cá le-au facutu.

e) Pentru cancelaria inca nu se preliminaréza neci o suma anumita, ci subcomitetulu se indreptatiesece a spesá d'in banii ce i stau la dispositiune, atáta,

cátu voru cere trebuintiele, si câtu voru concede veniturile despart.

4. Prin conclusulu de sub p. XI. se iea actu despre raportulu cassariului despart., despre tacsele incurse dela membrii fondatori, ordinari noui si vechi, cumu si despre tacsele de membrii ajutatori si despre colecte, d'in care inse se trimite la acestu comitetu sum'a de 445 fr.

5. D'in protoc. adun. gen. cerc. p. VI. si XIII. se vede si acea, cumu-cá cu ocasiunea acelei adunari s'au tienutu cuventari si dissertatiuni insufletitórie si interesante, care merita a se dá publicitatiei si anume: Dn. Aureliu Isacu a disertatu „despre agricultur'a nationale in genere, si in specie despre aplecarea aceleia la agricultorii romani (p. VI.),“ ér dn. secret. minist. Lad. Vajda a vorbitu asupra themei „despre infricosiatele stricatiuni ale beuturai de vinarsu si despre lips'a reuniuniloru de temperantia ale poporului romanu.“

6. D'in protoc. subcomit. p. VII. resulta, cumu-cá acelu subcomit., in urm'a provocarei de aici, d'in 7. Fauru a. c. relativa la spriginirea materiale si morale a fóiei asoc. apromite in astu respectu, d'in partesi totu succursulu putentiosu, isi esprima inse parerea sa, cu privire la insusirea materialului, ce ar fi se se tracteze in cestionat'a fóia. In urma

7) Directiunea resp. pre temeiuulu unui conclusu alu subcomit. p. IV. cere a i-se retrimite protocólele asternute spre a se pastrá in archivulu despart.

Luanduse in ordine la pertractare cele coprinse in actele cestionate, si respective in punctele mai susu-indigitate, s'a adusu urmatoriulu:

Conclusu. Cele coprinse in actele asternute in cóce, cá o dovada invederata despre cea mai zelósa si neobosita activitate, desvoltata in interesulu promovarei scopuriloru asoc., se i-au in generalu spre cea mai placuta scientia, esprimanduse totu-odata cea mai cordiale multiamita tuturoru acelu barbatu resp., cari cá totu atáti factori cu poteri unite si solidarie, si cu asta ocasiune venira in ajutoriulu prosperarei morale si materiale a acestui asiedimentu nationale; ér in specialu cu privire la acele conclusa, acaroru confirmare, dupa regulamentu, cade in competint'i'a acestui comitetu centralu, se decide a se resolvi. respectivei directiuni, in modulu urmatoriu:

ad p. 1) se se rescrie, cá acestu comitetu, in urm'a unui conclusu alu adun. gen. a asoc. dela Na-seudu p. XVII. inca sub datulu 8. Noembre 1870 Nr. ³¹⁶/₂₃₉ a publicatu concursu pentru elaborarea unei carti agronomice, acomodate dupa cerintiele poporului si patriei nóstre, defigúnduse unu premiu de 500 fr. v. a., prin urmare in acestu punctu crede acestu comitetu, a se fi satisfacutu dorintiei esprese de adun. gen. cerc. a despart. d'in cestiune.

ad p. 2) se se rescrie, cá dispositiunile facute in caus'a infientiarei agenturiloru comunali, se aproba in totu cuprinsulu lor.

ad p. 3) lit. a, b, c, d si e, relativu la bugetulu

preliminatu pre 187%, se se rescrie, că acela se aprobă în toate pozițiile resp., înse cu expresă îndrumare la exactă observare a dispozițiilor cuprinse în §§. 17 lit. a), 18, 20 și 27 din regulamentu asoc.

ad p. 4) relativu la taxele și contribuțiile făcute se se rescrie, că acestu comitetu dorindu de o parte a se satisface cu acuratețea dispoziției cuprinse în §. 17 lit. a) din regulamentu, de alta parte în interesul ținerei evidenței și acurateții recerute, atât față cu manipularea și socotelele casei asoc., cât și în privința publicației banilor încuși (după §. 26 din regulamentu), se afla indemnatu a pofti pre respectivulu subcomitetu, a trimite încuțe banii încuși, nu numai că taxele de membri fondatori și ordinari, ci și că taxele de membrii ajutatori ori contribuiri, și apoi conformu §-lui 27 din regulamentu, se va da la casa asoc. asemnarea necesaria, pentru esolvirea preliminarului statoritu pe 187% și aprobatu deădă ad p. 3).

ad p. 5) relativu la cuventările și desertatiunile ținute la adun. gen. cerc. se decide, că domnii resp. se se poftesca a da publicității disertatiunile sale, în organulu asoc.

ad p. 6) relativu la însușirea materialulu tractandu în foia asoc. se se rezolveze, că colonele cestionatei foi stau deschise ori și carui barbatu romanu de litere, spre a poftă publica într'ensa ori-ce tractate și articlii din toate ramurile de știință practice și instructive pentru popor; deci depinde numai și numai dela zelulu, diligența și conlucrarea barbatilor nostri, a amplifica materialulu cestionatei foi, astfelu, câtu se corespundă dorințelor și așteptărilor respective. În urma

ad p. 7) relativu la cererea direcțiunei, că se i-se retrimite protocoalele asternute, spre a se păstră în archivulu despart., se se rescria, că de ore-ce acestu comitetu încă dorește a se păstră și în archivulu asoc. atari acte, direcțiunea resp. se benevoiesca a se îngriji, că se se trimetia încuțe câte o copia autentică de pre respectivele protocoale.

§ 44. Cu verificarea protocolulu acestei ședințe se incredințează domnii P. Manu, dr. I. Nemesiu și I. Maximu.

Sibiui, datulu că mai susu.

Iacobu Bolog'a,
vicepresied.

I. V. Rusu,
secret. II.

S'a eștitu și verificatu în 15. Martiu 1871 c. n.

P. Manu. Dr. Nemesiu. I. Maximu.

Ad Nr. prot. șied. 74—1871 (§ 38).

Raportu despre arangierea bibliotecii asoc. trans. pentru literatur'a și cultur'a poporului romanu.

Dintr'o masă de carti diformu aruncate langa și preste olalta, bibliotecariulu 'și poftă maguli, că a

formatu o masă cu fatia de o regula sistematică, cu chipu, în care se oglinda ordine.

Vorb'a e de bibliotec'a asoc. trans. pentru literatur'a și cultur'a poporului romanu.

Sub numele de bibliotecă, bibliotecariulu întielege unu depositu, unu tesauru, în care se se păstreze produsele rezultate din frementările, activitatea și agerimea spiritulu omenescu, din timpurile crudei sale pruncii, până la cele de astadi, sub cari viețuim și noi.

Precumu invetiati de istoria naturală împartiescu immensulu hotaru alu avuției întregi a naturii, în mai multe sub-hotara, spre a le fi posibilă o grabnică și sigură privire asupra întregulu loru campu științificu, astfelu e neîncungiuratu de lipsă, a împarti și gramad'a de produsele rezultate din spiritulu omenescu, va se dica gramad'a de carti, în cari se afla depuse aceste produse.

Că se se facă vr'o atingere despre însemnarea practică, reală a unei adunări de carti, a unei bibliotecă, pentru unu privatu, institutu său o corporațiune, cumu e și a noastră, ar trage pe bibliotecariu într'unu discursu lungu, pre care și l'ar poftă rezervă, mai numai la prelegere, anume menita, în privința acăsta.

Se amentesce numai atât, că pentru unu omu de litere, carele trece prin galeriile unei bibliotecă avute și asediate în ordine sistematică, conformu ramurilor de știință, momentul preamberei, e unu noianu adancu și tainicu de simțimente, cari, trăsăndulu, ilu transpune magice, dela cele mai recente momente până la cele mai adanci betranetie ale omenirii, dela lumea celor mai simple instincte, până în lumea celor mai posibilă și mai ageri combinațiuni omenesce.

Cătu pentru bibliotec'a din cestiune, împartiesce bibliotecariulu, că bibliotec'a asociației constă dintr'unu numeru de 740 carti legate și nelegate, și între acestea se afla 1248 tomuri și broșuri; mai de parte împartiesce, că consemnarea acestor carti, o a întocmitu după ramurile de știință, cari sunt cuprinse într'ensele în modu alfabeticu, astfelu după cumu sunt sistematizate și regulate bibliotecile de categorii mai mici și moderne.

În clasificarea însușirii deosebitelor materii de știință, cuprinse în cartile bibliotecii, bibliotecariulu comunica în genere, că materialulu bibliotecii cu oșesări excepțiuni, e de o însemnare științifică secundară, de ore-ce științele cu tendințe realu practice, sunt mai de totu nerepresentate.

Cu respectu la cartile de literatură romană e șilitu bibliotecariulu se facă cunoscutu, că literatur'a noastră e în raportu cu alte literatură străine mai de totu esilată din asta bibliotecă, cu toate că acăsta literatură în deceniulu din urma a fostu foarte fructiferă.

Dupăce 'și pune consemnarea său catalogulu respectivu la bibliotec'a asoc. pe măs'a comitetulu, bibliotecariulu se rōga de acestu comitetu, se aiba bu-

natate, séu ai primi raportulu de bunu séu a alege o comisiune, carea se cerceteze anume, de corespunde arangiarea desu-pomenita intru tóte si adevératu raportulu datu de densulu.

In fine mai comunicà bibliotecariulu, cà pre langa cartile degià inregistrate, se afla sute de fascióre, cari contienu actele asociatiunei dela a II, III, IV, V, VI. adunare generale a acestei asociatiuni, si anume despre a I. adunare peste 500, dela a II. peste 200, dela a III. 180, dela a IV. 60, dela a V. 95.

Afara de acestea se mai afla in depositulu cancelarii toi'a Transilvani'a pe a. 1868 in 14 legaturi, pe a. 1869 in 159 legaturi.

Afara de carti mai posiede asociatiunea mai multe bucati de stufe de aur, de minerali, de monete si de nesce lucruri anticuarii, insemnate tóte cu numirea si numerulu lor, intr'unu registru deosebitu.

Sibiiu, 7. Martiu c. n. 1871.

Maximu,
bibliot.

Publicarea baniloru incursi

la fondulu asoc. trans. dela siedinti'a comitet. d'in 7. Fauru a. c. pàna la siedinti'a aceluia d'in 7. Martiu a. c.

1. Prin directiunea despart. cerc. alu Fogarasiului s'au trimis la fondulu asoc.:

A. Cá tacse de membrii ordinari.

a) dela dn. pretore in Arpasiulu inf. Tom'a Cipu cá tacs'a de m. ord nou pre a. 1870/1 si pentru diploma 6 fr.

B. Cá tacse de membrii ajutatori ai despart. Fogarasiului.

b) dela dn. vicepretore in Arpasiulu inf. Georgiu Gavrila 1 fr.; c) dn. not. in Oprea Cartisor'a Nicolae Budacu 1 fr.; d) dn. not. in Arpasiulu inf. Ioanu Aldica 1 fr.; e) dn. par. gr. or. in Streza Cartisor'a Georgie Banciu 1 fr.; f) dn. jude com. in Porumbaculu sup. Gavrila Popuianos 1 fr.; g) dn. economu in Porumbaculu inf. Ioanu Comsia 1 fr.; h) dn. jude com. in Porumbaculu inf. Ioanu Marienescu 1 fr.; i) dn. par. gr. cath. in Ucea sup. Moise Bursu 1 fr.; k) dn. par. gr. or. in Arpasiulu sup. Ioanu Popu 1 fr.; l) dn. jude com. in Arpasiulu sup. Ioanu Barbu 1 fr.; m) dn. par. gr. cath. in Porumbaculu inf. Nicolae Comsiutia 1 fr.; n) dn. par. gr. or. in Porumbaculu inf. Ioanu Mandealu 1 fr.; o) dn. par. gr. or. in Porumbaculu sup. Nicolae Cismasiu 1 fr.; p) dn. par. gr. or. in Porumbaculu sup. Georgie Neamtii 1 fr.; q) dn. par. gr. cath. in Sarat'a Ioanu Balea 1 fr.; r) dn. Ioanu Ciungu d'in Scorei 1 fr.; s) dn. Ioanu Marcu d'in Scorei 1 fr.; t) dn. jude com. in Scorei Nicolae Ciungu 1 fr.; u) dn. Georgie Nic. Bucurenciu d'in Streza Cartisor'a 1 fr.; v) dn. Mateiu Capetiena d'in Streza Cartisor'a 1 fr.; w) dn. Gavr. Comsia d'in Oprea Cartisor'a 1 fr.; x) dn. jude in Oprea Cartisor'a Nicolae Budacu 1 fr.; y) dn. Colomanu Budacu d'in Oprea Cartisor'a 1 fr.; z) dn. docente in Oprea Cartisor'a Mat. Gravu 1 fr.; aa) dn. docente in Streza Cartisor'a Ioanu Stoica 1 fr.; bb) dn. parentele Avramu Stoica d'in Oprea Cartisor'a 1 fr.; cc) dn. docente in Ohaba Ioanu Lazariciu 1 fr.; dd) dn. docente in Voila Georgie Dordea 1 fr.; sum'a 28 fr.

C. Cá contribui.

a) dela dn. docente in Porumbaculu inf. Nic. Silc'a 50 cr.; b) dn. docente in Porumbaculu sup. Nic. Silc'a 50 cr.; c) dn. par. gr. or. in Arpasiulu inf. Ioanu Cucu 50 cr.; d) dn. par. in Scorei Georgiu Popu Davidu 50 cr.; e) dn. par. in Scorei Ioanu Marcu 50 cr.; f) dn. not. in Scorei Nicolae Halmagy 50 cr.;

g) Macariu Padurariu d'in Oprea Cartisor'a 50 cr.; h) Ioanu Halmagy d'in Oprea Cartisor'a 50 cr.; i) Nicolae Bucurenciu d'in Streza Cartisor'a 50 cr.; k) Longinu Gravu d'in Oprea Cartisor'a 50 cr.; l) dela mai multi crestini d'in Oprea Cartisor'a 2 fr. 80 cr.; sum'a 7 fr. 80 cr.

Conferindu sumele de sub A, B si C, sum'a totale trimisa prin susu-numit'a directiune face 41 fr. 80 cr. v. a.

2. Prin directiunea despart. cerc. alu Brasiovului s'au trimis:

A. Cá tacse de membrii ordinari.

a) dela dn. parochu in Brescu Spiridonu Damianu tacs'a de m. ord. pre 1870/1 5 fr.; b) dela dn. Georgie Persianariu, parochu in Brasiovu tacs'a pre 1865/6 5 fr.

B. Cá tacse de membrii ajutatori.

a) dela Damianu Stancicu, Const. Daganescu, Radu Stancicu, G. Dimianu, Const. Rentia, G. Feneki d'in Brescu, dela fiacare câte 1 fr., cu totulu 6 fr.; b) dela N. Tiereanu, Iord. Zacharia, N. Zacharia si Simeonu Muntiu, toti d'in Hidvég, dela fiacare câte 1 fr., cu totulu 4 fr.

C. Cá colecta.

c) d'in Brescu 6 fr.; d) d'in Hidvég 3 fr. 12 cr.; e) dela Teliu 1 fr.; sum'a 30 fr. 12 cr.

3. Dela dn. preotu romanu d'in Sombatelecu pre Campia, Ioanu Germanu tacs'a de m. ord. pre an. 1867/8—1870/1 20 fr. Sibiiu, 7. Martiu 1871.

Dela secretariatulu asoc. trans.

Bibliografia.

ROMANII SI CONSTITUTIUNILE TRANSILVANIEI

de dr. Ios. Hodosiu. Pest'a 1871. Tipariulu lui V. Horniánsky. 8º pag. 110. Pretiulu 50 cr. v. a. séu 1 leu nou.

Acésta dissertatiune istorico-politica, ale carei parti se veduira publicate si in „Federatiunea,” este dedicata de cátra auctoriu „Luptatoriloru pentru drepturile natiunei si besericei romane, pentru autonomi'a si independenti'a Transilvaniei, pentru limb'a si patri'a romana.” Era asiá numitulu motto 'i este:

„A cere cu bun'a, a pretende in dreptu, a vindica cu legea: e dreptulu si forti'a romanului.”

„A luptá pentru limba mai multu cá pentru viétia, a nu concede d'in pamentulu seu neci cátu e negru sub unghia: e virtutea si datorinti'a romanului.”

Toti acei daco-romani d'in Transilvani'a, cáti sciu carte si carii nu s'au pusu se dorma in tóta viétia lor, nu'si voru pregeta a'si castiga acésta carte, precumu voru fi facutu in a. 1861—2 cu a dlui A. I. Papíu, esita in aceeași materia.

A HORA-VILÁG ERDÉLYBEN.

Irta Szilágyi Ferencz. Pest 1871. Athenaeum kiadása. 272 lap. 8-ad rét. Ara 2 frt.

Inca dela a. 1865, de candu comitele Dominicu Teleki senior publicase despre revolutiunea romanésca numita a lui Horea, cartea sa titulata A HORA TÁMADÁS TÖRTÉNETE (Pesta 8º mare pag. 181), dn. Franc. Szilágyi, membru alu academiei unguresci, neindestulatu cu unele parti ale acestei „istorii,” o luase sub critic'a sa, éra apoi promissese cá va scrie si densulu despre acea revolutiune cu ajutoriulu mai multoru documente istorice, decâtu a produsu com. Teleki. Acuma dara se scie dupa documente autentice, cá pe capii revolutiunei nu iau prinsu neci-decumu secuii, ci — romanii. Pe HORA si pe CLOSCA, carii siedea la focu in padure, s'au aruncatu siepte romani d'intru-unadata, si trantindu'i la pamentu iau legatu, apoi iau dusu la unulu d'intré oficiari imperatesci, carii se affá in munte, de unde a patr'a di, adeca in 31. Dec. n., ii transportara la Abrudu. Pe alu treilea capu, adeca pe G. Crisianu l'au tradatu pop'a Moise d'in Carpenisiu impreuna cu alti mai multi romani, carii au condusu pe ostasi cá se'lu prinda in tienutulu Lupsiei, de unde abia in 30. Ianuariu ilu adusera la Abrüdu.